

બી.એ.પી.એસ. સ્વામિનારાયણ સંસ્થા

યુવા અધિવેશન - ૨૦૧૮ -

અમૃતસંચય

(મુખપાદ માટેનાં વચનામૃતનો સંચય)

સત્સંગ પ્રવૃત્તિ મધ્યરથ કાર્યાલય

“

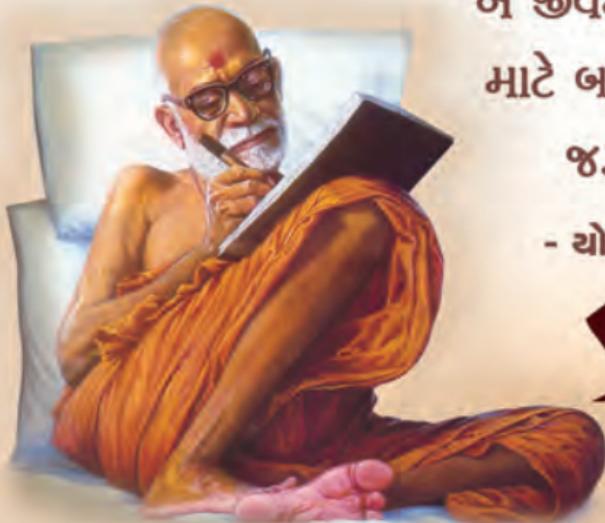
હે યુવકો !
મુખપાઠ કરવાથી
શાંતિ થશે.

મહારાજ-સ્વામી

રાજી થશે,
ને જીવમાં બેસી જશે.
માટે બધાએ મુખપાઠ
જરૂર કરવો.

- યોગીજી મહારાજ

”

બી.એ.પી.એસ. સ્વામિનારાયણ સંસ્કા

પ્રેરક : પ.પૂ.મહંતાત્મામી મહારાજ

ચુવા

અધિવેશન

૨૦૧૯

અમૃતસંચય

(મુખ્યાં માટેનાં વચનામૃતોનો સંચય)

સત્સંગ પ્રવૃત્તિ મધ્યરથ કાર્યાલય

અનુક્રમણિકા

વિભાગ-૧

- ૧. ગ. અં. ૩૮ ૩
- ૨. ગ. મ. ૬ ૫
- ૩. ગ. પ્ર. ૫૪ ૭
- ૪. ગ. મ. ૨૧ ૯
- ૫. ગ. અં. ૬ ૧૦
- ૬. વર.-૫ ૧૧
- ૭. ગ. પ્ર. ૭૦ ૧૪
- ૮. ગ. મ. ૫૯ ૧૫
- ૯. ગ. પ્ર. ૮ ૧૭
- ૧૦. ગ. પ્ર. ૧૬ ૧૮
- ૧૧. ગ. પ્ર. ૭૬ ૧૯
- ૧૨. ગ. મ. ૧૨ ૨૦
- ૧૩. ગ. અં. ૭ ૨૨
- ૧૪. ગ. પ્ર. ૬૭ ૨૪
- ૧૫. ગ. મ. ૬ ૨૫

વિભાગ-૨

- ૧૬. ગ. મ. ૧૩ ૨૭
- ૧૭. સારંગ-૧૮ ૨૮
- ૧૮. ગ. અં. ૨ ૩૦
- ૧૯. ગ. પ્ર. ૭૨ ૩૧
- ૨૦. કારિ. ૧૨ ૩૩
- ૨૧. ગ. મ. ૫૪ ૩૪
- ૨૨. ગ. મ. ૨૮ ૩૬

- ૨૩. ગ. મ. ૪૧ ૩૮
- ૨૪. લોયા ૬ ૪૦
- ૨૫. ગ. મ. ૫૧ : ..૪૨
- ૨૬. ગ. મ. ૧૬ ૪૩
- ૨૭. ગ. મ. ૩૪ ૪૪
- ૨૮. ગ. મ. ૩૩ ૪૬
- ૨૯. ગ. મ. ૬૦ ૪૭
- ૩૦. લોયા ૧૭ ૪૮

વિભાગ-૩

- ૩૧. વધારાનું ૪ ૫૧
- ૩૨. ગ. અં. ૧૬ ૫૨
- ૩૩. ગ. પ્ર. ૨૧ ૫૪
- ૩૪. ગ. મ. ૨૫ ૫૫
- ૩૫. ગ. મ. ૫૭ ૫૭
- ૩૬. ગ. પ્ર. ૩૦ ૫૮
- ૩૭. ગ. અં. ૧૨ ૬૦
- ૩૮. ગ. મ. ૨૭ ૬૩
- ૩૯. ગ. મ. ૭ ૬૪
- ૪૦. ગ. મ. ૨૨ ૬૫
- ૪૧. પંચાળી ૧ ૬૮
- ૪૨. ગ. મ. ૪૭ ૬૯
- ૪૩. ગ. પ્ર. ૧૮ ૭૧
- ૪૪. ગ. પ્ર. ૨૦ ૭૩
- ૪૫. ગ. પ્ર. ૨૨ ૭૫

વિભાગ - ૧

૧. ગાટડા અંત્ય પ્રકરણ ૩૮ : સાંખ્યાદિનું, સદાચ સુખિયાનું

પછી શ્રીજમહારાજ બોલ્યા જે, “અને એવા સર્વોપરી જે પુરુષોત્તમ ભગવાન તે જ દયાએ કરીને જીવોના કલ્યાણને અર્થે આ પૃથ્વીને વિષે પ્રકટ થયા થકા સર્વ જનના નયનગોચર વર્તે છે ને તમારા ઈષ્ટદેવ છે ને તમારી સેવાને અંગીકાર કરે છે. અને એવા જે એ પ્રત્યક્ષ પુરુષોત્તમ ભગવાન તેના સ્વરૂપમાં ને અક્ષરધામને વિષે રહ્યા જે ભગવાન તેના સ્વરૂપમાં કાંઈ પણ બેદ નથી; એ બે એક જ છે. અને એવા જે આ પ્રત્યક્ષ પુરુષોત્તમ ભગવાન તે અક્ષરાદિક સર્વના નિયંતા છે, ઈશ્વરના પણ ઈશ્વર છે ને સર્વ કારણના પણ કારણ છે ને સર્વોપરી વર્તે છે ને સર્વ અવતારના અવતારી છે ને તમારે સર્વને એકાંતિકભાવે કરીને ઉપાસના કરવા યોગ્ય છે. અને

આ ભગવાનના જે પૂર્વ ઘણાક અવતાર થયા છે,
તે પણ નમસ્કાર કરવા યોગ્ય છે ને પૂજવા યોગ્ય
છે.”

અને વળી શ્રીજમહારાજે એમ વાર્તા કરી
જે, “એક દ્રવ્યાદિકનો લોભ તથા સ્ત્રીને વિષે
બેઠા-ઉઠચાની વાસના તથા રસને વિષે જિહ્નવાની
આસક્તિ તથા દેહાભિમાન તથા કુસંગીમાં હેત
રહી જાય તથા સંબંધીમાં હેત હોય, એ છો વાનાં
જેને હોય તેને કોઈ દિવસ જીવતે ને મરીને પણ
સુખ તો ક્યારેય થાય જ નહીં; માટે જેને સુખ
ઇચ્છવું હોય તેને એવા સ્વભાવ હોય તો ટાળવા.
ને નિવૃત્તિપર થવું ને બરોબરિયાની સોબત ન
રાખવી, ને દેહાભિમાને રહિત ને વૈરાગ્યે યુક્ત ને
ભગવાનનું અલ્ય વચન હોય તેમાં ફેર પડે તો તે
મહત વચનમાં ફેર પડ્યો હોય તેમ માનતા હોય,
એવા જે ભગવદ્બ્રક્ત મોટા સાધુ તે સંગાથે પોતાના
જીવને જડી દેવો ને તેના વચનમાં મન-કર્મ-વચને

વર્તવું. ને વિષયના સંબંધથી તો છેટે જ રહેવું પણ એનો સંબંધ પોતાના નિયમનો ત્યાગ કરીને થવા દેવો નહીં. ને જો વિષયનો સંબંધ કરવા માંડે તો એનો ઠા રહે જ નહીં, એ સિદ્ધાંતવાર્તા છે.”

૨. ગાટડા મધ્ય પ્રકરણ ૬ : સ્વરૂપનિષ્ઠાનું, અવતાર જેવા જાણે તો દ્રોહ થયાનું

પદ્ધી શ્રીજમહારાજ બોલ્યા જે, “જ્ઞાનમાર્ગ તો એવો સમજવો જે, કોઈ રીતે ભગવાનના સ્વરૂપનો દ્રોહ થાય નહીં. અને કોઈક કાળે ભગવાનના વચનનો લોપ થતો હોય તો તેની ચિંતા નહીં, પણ ભગવાનના સ્વરૂપનો દ્રોહ થવા દેવો નહીં. અને જો ભગવાનનું વચન કાંઈક લોપાયું હોય તો તે ભગવાનની પ્રાર્થના કરીને પણ છૂટકો થાય, પણ ભગવાનના સ્વરૂપનો દ્રોહ કર્યો હોય તો તેનો કોઈ રીતે છૂટકો થાય નહીં. માટે જે સમજુ હોય તેને ભગવાનના વચનમાં તો જેટલું

પોતાની સામર્થી પ્રમાણે રહેવાય તેટલું અવશ્ય રહેવું, પણ ભગવાનની મૂર્તિનું બળ અતિશય રાખવું જે, ‘સર્વાપરી ને સદા દિવ્ય સાકારમૂર્તિ અને સર્વ અવતારનું અવતારી એવું જે ભગવાનનું સ્વરૂપ છે તે જ મને પ્રાપ્ત થયું છે.’ અને જે એમ જાણતો હોય ને તેથી જો કદાચિત્ સત્સંગથી બાહેર નીસરી જવાણું તોય પણ તેને ભગવાનની મૂર્તિમાંથી હેત ટળતું નથી અને તે હમણાં તો સત્સંગથી બાહેર છે પણ દેહ મૂકીને તો અંતે ભગવાનનું જે અક્ષરધામ તેને વિષે ભગવાનને સમીપે જશે. અને હમણો સત્સંગમાં રહેતો હશે અને શાસ્ત્રનાં વચનમાં પણ રહેતો હશે અને તેને જો ભગવત્સ્વરૂપની નિષ્ઠા પાકી નહીં હોય તો તે જ્યારે દેહ મૂકશે ત્યારે કાં તો બ્રહ્માના લોકમાં જશે ને કાં તો કોઈક બીજા દેવતાના લોકમાં જશે પણ તે પુરુષોત્તમ ભગવાનના ધામને વિષે નહીં

જાય. તે માટે પોતાને સાક્ષાત્ મળ્યું જે ભગવાનનું સ્વરૂપ તેને સદા દિવ્ય સાકારમૂર્તિ ને સર્વ અવતારનું કારણ અવતારી એવું જાણવું. અને જો એમ ન જાણો ને નિરાકાર જાણો ને બીજા અવતાર જેવા જાણો તો એનો દ્રોહ કર્યો કહેવાય.

3. ગાંડા પ્રથમ પ્રકરણ પછિ: ભાગવત ધર્મના પોષણનું, મોક્ષના દ્વારનું

પછી મુક્તાનંદ સ્વામીએ પ્રશ્ન પૂછ્યો જે, “હે મહારાજ ! શ્રીમદ્ભાગવતના એકાદશ સ્કંધમાં જનકરાજ અને નવ યોગેશ્વરના સંવાદે કરીને કહ્યા જે ભાગવત ધર્મ તેનું જે પોષણ તે કેમ થાય ? અને વળી જીવને મોક્ષનું જે દ્વાર તે ઉધાડું કેમ થાય ?” પછી શ્રીજીમહારાજ બોલ્યા જે, “સ્વર્ધર્મ, જ્ઞાન, વૈરાગ્ય અને માહાત્મ્યજ્ઞાન તેણે સહિત જે ભગવાનની ભક્તિ તેણે યુક્ત એવા જે ભગવાનના એકાંતિક સાધુ તેના પ્રસંગ થકી

ભાગવત ધર્મનું પોષણ થાય છે અને વળી જીવને
મોક્ષનું જે દ્વાર તે પણ એવા સાધુના પ્રસંગ થકી
ઉઘાડું થાય છે. તે કપિલદેવ ભગવાને દેવહૂતિ પ્રત્યે
કહ્યું છે જે,

‘પ્રસંગમજરં પાશમાત્મનઃ કવયો વિદુઃ ।

સ એવ સાધુષુ કૃતો મોક્ષદ્વારમપાવૃતમ् ॥’

‘જેવો એ જીવને પોતાનાં સંબંધીને વિષે દઠ પ્રસંગ
છે તેવો ને તેવો જ પ્રસંગ જો ભગવાનના એકાંતિક
સાધુને વિષે થાય તો એ જીવને મોક્ષનું દ્વાર ઉઘાડું
થાય છે.’

પછી શુકમુનિએ પૂછ્યું જે, “ગમે તેવો
આપત્કાળ પડે ને પોતાના ધર્મમાંથી ન ખસે તે ક્યે
લક્ષણો કરીને ઓળખાય ?” પછી શ્રીજમહારાજ
બોલ્યા જે, “જેને પરમેશ્વરના વચનની ખટક રહે
અને નાનું-મોટું વચન લોપી શકે નહીં એવી રીતનો
જેનો સ્વભાવ હોય, તેને ગમે તેવો આપત્કાળ આવે
તોય પણ એ ધર્મ થકી પડે જ નહીં; માટે જેને

વચનમાં દઢતા છે તેનો જ ધર્મ દઢ રહે અને તેનો જ સત્ત્સંગ પણ દઢ રહે.”

૪. ગાંધી મદ્ય પ્રકરણ ૨૧ : મુદ્દાનું

પછી શ્રીજમહારાજ બોલ્યા જે, “જેવું પરોક્ષ ભગવાનના રામ-કૃષ્ણાદિક અવતારનું માહાત્મ્ય જાણે છે તથા નારદ, સનકાદિક, શુક્રજી, જડભરત, હનુમાન, ઉદ્ધવ ઈત્યાદિક જે પરોક્ષ સાધુતેનું જેવું માહાત્મ્ય જાણે છે તેવું જ પ્રત્યક્ષ એવા જે ભગવાન તથા તે ભગવાનના ભક્ત સાધુતેનું માહાત્મ્ય સમજે તેને કલ્યાણના માર્ગમાં કાંઈયે સમજવું બાકી રહ્યું નહીં. તે આ વાર્તા એક વાર કહ્યે સમજો અથવા લાખ વાર કહ્યે સમજો, આજ સમજો અથવા લાખ વર્ષ કેરે સમજો પણ એ વાત સમજ્યે જ છૂટકો છે. અને નારદ, સનકાદિક, શુક્રજી, બ્રહ્મા, શિવ એમને પૂછો તો પણ ડાહ્યા છે તે અનેક વાતની યુક્તિ લાવીને પ્રત્યક્ષ ભગવાન ને પ્રત્યક્ષ સંત તેને જ કલ્યાણના દાતા બતાવે, અને જેવું પરોક્ષ ભગવાન

ને પરોક્ષ સંતનું માહાત્મ્ય છે તેવું જ પ્રત્યક્ષ ભગવાન ને પ્રત્યક્ષ સંતનું માહાત્મ્ય બતાવે. અને એટલો જેને દદ નિશ્ચય થયો હોય તેને સર્વે મુદ્દો હાથ આવ્યો અને કોઈ કાળે તે કલ્યાણના માર્ગ થકી પડે નહીં.”

૫. ગાઢા અંત્ય - ૬ : જીવ અને મનની મિત્રતાનું

પછી શ્રીજમહારાજ સર્વ હરિભક્ત ઉપર કૃપાદાસ્તિ કરીને બોલતા હવા જે, “જીવમાત્રનો તો એવો સ્વભાવ છે જે, જ્યારે કાંઈક પોતામાં વાંક આવે ત્યારે એમ બોલે જે, ‘મને બીજે કોઈએ ભુલાવ્યો ત્યારે મારામાં ભૂલ્ય પડી, પણ મારામાં કાંઈ વાંક નથી.’ પણ એમ કહેનારો મહામૂર્ખો છે. કેમ જે, બીજો તો કોઈક કહેશો જે, ‘તું કૂવામાં પડ્ય,’ ત્યારે એને કહેવે કરીને શું કૂવામાં પડવું ? માટે વાંક તો અવળું કરે તેનો જ છે ને બીજાને માથે દોષ દે છે. તેમ જ ઈન્દ્રિયો ને અંતઃકરણનો વાંક કાઢવો એ પણ

જીવની મૂર્ખાઈ જ છે. ને જીવ ને મન તો પરસ્પર અતિ મિત્ર છે; જેમ દૂધને ને પાણીને મિત્રતા છે તેમ જીવને ને મનને મિત્રતા છે. તે જ્યારે દૂધને ને પાણીને ભેળાં કરીને અજીનિ ઉપર મૂકે ત્યારે પાણી હોય તે દૂધને તળે બેસે ને પોતે બળે પણ દૂધને બળવા ન હે, ત્યારે દૂધ પણ પાણીને ઉગારવાને સારુ પોતે ઊભરાઈને અજીનિને ઓલવી નાંખે છે. એવી રીતે બેયને પરસ્પર મિત્રાચાર છે, તેમ જ જીવને ને મનને પરસ્પર મિત્રાચાર છે. તે જે વાત જીવને ન ગમતી હોય તે વાતનો મનમાં ઘાટ થાય જ નહીં.”

૬. વરતાલ પ્રકરણ ૫ : ભગવાનમાં માયા ન સમજવાનું, સરખી સેવાનું

પછી નિત્યાનંદ સ્વામીએ પૂછ્યું જે, “હે મહારાજ ! ભગવાનને આશરે જવું તે આશરાનું શું રૂપ છે ?” પછી શ્રીજમહારાજ બોલ્યા જે, “ભગવાને ગીતામાં કહ્યું છે જે,

‘સર્વધર્માન્ન પરિત્યજ્ય મામેકં શરણં ગ્રજ ।

અહં ત્વા સર્વપાપેભ્યો મોક્ષયિષ્યામિ મા શુચઃ ॥’
એ શ્લોકમાં એમ કહ્યું છે જે, ‘બીજા સર્વ ધર્મનો
પરિત્યાગ કરીને મારે એકને જ શરણો આવ્ય
તો હું તને સર્વ પાપ થકી મુકાવીશ, તું શોક મા
કર્ય.’ અને એવો જે ભગવાનનો દદ આશ્રય તે
જેને હોય, તેને મહાપ્રલય જેવું દુઃખ આવી પડે
તો પણ તે દુઃખ થકી રક્ષાનો કરનારો ભગવાન
વિના બીજાને ન જાણો અને જે જે પોતાને સુખ
જોઈતું હોય તે પણ ભગવાન થકી જ ઈચ્છે, પણ
પ્રભુ વિના બીજાને સુખદાયક ન જાણો ને પ્રભુની
જેમ મરજ હોય તે પ્રમાણો જ વર્તે, એવો જે હોય
તે પ્રભુનો શરણાગત જીવ કહેવાય અને તે જ
ભગવાનનો અનન્ય ભક્ત કહેવાય.”

પછી વળી નિત્યાનંદ સ્વામીએ પ્રશ્ન પૂછ્યો

જે, “એ કસર મટીને કનિષ્ઠ હોય તે આ જન્મને
વિષે જ ઉત્તમ ભક્ત થાય કે ન થાય ?” પછી
શ્રીજમહારાજ બોલ્યા જે, “જેમ ભગવાનની માનસી
પૂજા કરે તેમ જ જે ઉત્તમ હરિભક્ત હોય તેની પણ
ભગવાનની પ્રસાદીએ કરીને ભગવાન બેળી માનસી
પૂજા કરે; અને જેમ ભગવાનને અર્થ થાળ કરે તેમ
જ ઉત્તમ જે ભગવાનના ભક્ત તેને અર્થ પણ થાળ
કરીને તેને જમાડે; અને જેમ ભગવાનને અર્થ પાંચ
રૂપિયાનું ખરચ કરે તેમ જ તે મોટા સંતને અર્થ પણ
ખરચ કરે. એવી રીતે ભગવાન ને ઉત્તમ લક્ષ્ણવાળા
જે સંત તેની અતિ પ્રેમે કરીને સરખી સેવા જે કરે તો
તે કનિષ્ઠ ભક્ત હોય ને તે બે જન્મે તથા ચાર જન્મે
તથા દસ જન્મે કે સો જન્મે કરીને ઉત્તમ ભક્ત જેવો
થનારો હોય, તે આને આ જન્મે કરીને ઉત્તમ ભક્ત
થાય છે. એવું ભગવાન ને તે ભગવાનના ભક્ત તેની
સરખી સેવા કર્યાનું ફળ છે.”

૭. ગાડડા પ્રથમ પ્રકરણ અંતિમ : કાકાબાઈનું, ચોરને કાંટો વાગ્યાનું

ત્યારે વળી શ્રીજમહારાજ બોલ્યા જે,
 “લ્યો, અમે એનો ઉત્તર કરીએ જે, ભગવાનનો
 નિશ્ચય કરવો તે એકલો પોતાના જીવના કલ્યાણને
 જ અર્થે કરવો, પણ કોઈક પદાર્થની ઈચ્છાએ કરીને
 ન કરવો જે, ‘હું સત્સંગ કરું તો મારો દેહ માંદો
 છે તે સાજો થાય, અથવા વાંઝિયો છું તે દીકરો
 આવે, કે દીકરા મરી જાય છે તે જીવતા રહે, કે
 નિર્ધન છું તે ધનવાન થઉં, કે ગામગારાસ ગયો છે
 તે સત્સંગ કરીએ તો પાછો આવે,’ એવી જાતની જે
 પદાર્થની ઈચ્છા તે રાખીને સત્સંગ ન કરવો. અને
 જો એવી જાતની ઈચ્છા રાખીને સત્સંગ કરે અને
 એ પદાર્થની ઈચ્છા પૂરી થાય તો અતિશય પાકો
 સત્સંગી થઈ જાય અને જો ઈચ્છા પૂરી ન થાય
 તો નિશ્ચય ઘટી જાય. માટે સત્સંગ કરવો તે પોતે

પોતાના જીવના કલ્યાણને જ અર્થે કરવો, પણ કોઈ પદાર્થની ઈચ્છા તો રાખવી જ નહીં. કાં જે, ઘરમાં દસ માણસ હોઈએ અને તે દસેનું મૃત્યુ આવ્યું હોય તેમાંથી એક જણ જો ઉગરે તો શું થોડો છે? કે હાથમાં રામપત્ર આવવાનું હોય અને રોટલા ખાવા મળે તો શું થોડા છે? સર્વ જનારૂં હતું તેમાંથી એટલું રહ્યું તે તો ઘણું છે; એમ માનવું. એમ અતિશય દુઃખ થવાનું હોય તો તેમાંથી પરમેશ્વરનો આશરો કરીએ તો થોડુંક ઓછું થાય ખરું, પણ એ જીવને એમ સમજાતું નથી. અને જો શૂળી લખી હોય તો કાંટેથી ટળી જાય એટલો તો ફેર પડે છે.

૮. ગઠા મદ્ય પ્રકરણ પદ : પરમ કલ્યાણનું

પછી શ્રીજમહારાજ બોલ્યા જે, “ચાર વેદ, પુરાણ, ઈતિહાસ એ સર્વમાં એ જ વાર્તા છે જે, ‘ભગવાન ને ભગવાનના સંત એ જ કલ્યાણકારી છે.’

અને ભગવાનના જે સાધુ છે તે તો ભવ-બ્રહ્માદિક દેવ થકી પણ અધિક છે. તે ભગવાન કે ભગવાનના સંતની જ્યારે પ્રાપ્તિ થઈ ત્યારે એ જીવને એથી ઉપરાંત બીજું કોઈ કલ્યાણ નથી, એ જ પરમ કલ્યાણ છે. અને ભગવાનના સંતની સેવા તો બહુ મોટા પુણ્યવાળાને મળે છે પણ થોડા પુણ્યવાળાને મળતી નથી. માટે ભગવાનના સંત સાથે તો એવું હેત રાખવું જેવું હેત સ્ત્રી ઉપર છે, કે પુત્ર ઉપર છે, કે માબાપ ને ભાઈ ઉપર છે, તેવું હેત રાખવું; તો એ હેતે કરીને જીવ કૃતાર્થ થઈ જાય છે. અને પોતાનાં જે સ્ત્રી-પુત્રાદિક હોય તે તો કુપાત્ર હોય ને કુલક્ષણવાળાં હોય તો પણ કોઈ રીતે તેનો અવગુણ એ જીવને આવતો નથી; અને જે ભગવાનના ભક્ત હોય તે તો સર્વ રૂડે ગુણો કરીને યુક્ત હોય, પણ જો તેણે લગારેક કઠણ વચન કહ્યું હોય તો તેની આંટી જીવે ત્યાં સુધી મૂકે નહીં. એવી જેની વૃત્તિ

છે તેને તો જેવું પોતાનાં સંબંધી ઉપર હેત છે તેવું
તે ભગવાનના ભક્ત ઉપર કહેવાય જ નહીં. ત્યારે
એનું કલ્યાણ પણ થાય નહીં.

૬. ગાઠડા પ્રથમ - ૮ : ઈન્દ્રિયોની કિયાને ભગવાન અને સંતની સેવામાં રાખ્યાનું

પછી શ્રીજમહારાજ બોલ્યા જે, “ઈન્દ્રિયોની
જે કિયા છે તેને જો શ્રીકૃષ્ણ ભગવાન અને તેના
ભક્તની સેવાને વિષે રાખે તો અંતઃકરણ શુદ્ધ થાય
છે અને અનંત કાળનાં જે પાપ જીવને વળ્યાં
છે તેનો નાશ થઈ જાય છે. અને જો ઈન્દ્રિયોની
વૃત્તિઓને સ્ત્રીઆદિકના વિષયમાં પ્રવર્તાવે છે તો
એનું અંતઃકરણ ભ્રષ્ટ થાય છે અને કલ્યાણના માર્ગ
થકી પડી જાય છે. માટે શાસ્ત્રમાં જે રીતે વિષયને
ભોગવ્યાનું કહ્યું છે તેવી રીતે નિયમમાં રહીને
વિષયને ભોગવવા, પણ શાસ્ત્રની મર્યાદાને ઉત્લંઘન
કરીને ભોગવવા નહીં. અને સાધુનો સંગ રાખવો

અને કુસંગનો ત્યાગ કરવો. અને જ્યારે એ કુસંગનો ત્યાગ કરીને સાધુનો સંગ કરે છે ત્યારે એને દેહને વિષે જે અહંબુદ્ધિ છે તે નિવૃત્તિ પામે છે અને દેહનાં સંબંધીને વિષે જે મમત્વબુદ્ધિ છે તે નિવૃત્તિ પામે છે અને ભગવાનને વિષે અસાધારણ પ્રીતિ થાય છે અને ભગવાન વિના અન્યને વિષે વૈરાગ્ય થાય છે.”

૧૦. ગાઠડા પ્રથમ પ્રકરણ ૧૫ : વિવેકનું

પછી શ્રીજમહારાજે એમ વાર્તા કરી જે, “જે ભગવાનના ભક્તને સત્તા-અસતનો વિવેક હોય તે તો જે જે અવગુણ પોતામાં હોય તેને જાણો અને વિચારીને તેનો ત્યાગ કરી દે. અને સંતમાં અથવા કોઈ સત્તસંગીમાં કાંઈક અવગુણ પોતાને ભાસતો હોય તો તેને ત્યાગ કરી દે અને તેના જે ગુણ તેનું જ ગ્રહણ કરે. અને પરમેશ્વરને વિષે તો તેને કોઈ અવગુણ ભાસે જ નહીં. અને ભગવાન અને સંત તે જે જે વચન કહે તેને પરમ સત્ય કરીને માને, પણ

તે વચનને વિષે સંશય કરે નહીં. અને સંત કહે જે,
 ‘તું દેહ, ઈન્દ્રિય, મન, પ્રાણથી જુદો છું અને સત્ય
 છું અને એનો જાણનારો છું, અને એ દેહાદિક સર્વ
 અસત્ય છે,’ એમ વચન કહે તેને સત્ય માનીને તે
 સર્વથી જુદો આત્મારૂપે વર્ત્ત પણ મનના ઘાટ બેળો
 ભળી જાય નહીં. અને જેણે કરીને પોતાને બંધન થાય
 અને પોતાને એકાંતિક ધર્મમાં ખોટ્ય આવે એવા જે
 પદાર્થ તથા કુસંગ તેને ઓળખી રાખે અને તેથી છેટે
 જ રહે અને તેના બંધનમાં આવે નહીં. અને સવળો
 વિચાર હોય તેને ગ્રહણ કરે અને અવળો વિચાર હોય
 તેનો ત્યાગ કરે. એવી રીતે જે વર્તતો હોય ત્યારે જાણીએ
 જે, તેને વિવેક છે.”

૧૧. ગાઠડા પ્રથમ પ્રકરણ છ૫ : કોધી, ઈર્ઘાવાળો, કપટી ને માનીનું

શ્રીજમહારાજે વાર્તા કરી જે, “કોધી,
 ઈર્ઘાવાળો, કપટી અને માની એ ચાર પ્રકારના જે

મનુષ્ય તે જો હરિભક્ત હોય તો પણ તે સાથે અમારે બને નહીં. અને કોથ ને ઈર્ઝા એ બેય માનને આશરે રહે છે. અને કામીનો તો અમારે કોઈ કાળે વિશ્વાસ જ નથી જે, એ સત્સંગી છે. અને કામી તો સત્સંગમાં હોય તોય વિમુખ જેવો છે. અને જેને પંચ વર્તમાનમાં કોઈ વાતે ખોટ્ય ન હોય અને ગમે તેવા વચનના ભીડામાં લઈએ અને એનું ગમતું મુકાવીને અમારા ગમતામાં રાખીએ તો પણ કોઈ રીતે દેહ પર્યત મૂંજાય નહીં, એવો હોય તે પાકો સત્સંગી છે. અને એવા હરિભક્ત ઉપર અમારે વગર કર્યું સહજે જ હેત થાય છે. અને એવા ગુણ ન હોય તો હેત કરવા જાઈએ તોય પણ હેત થાય નહીં. અને અમારી તો એ જ પ્રકૃતિ છે જે, જેના હૃદયમાં ભગવાનની એવી પરિપૂર્ણ ભક્તિ હોય તે ઉપર જ હેત થાય છે.”

૧૨. ગાઢા મધ્ય પ્રકરણ ૧૨ : રાજનીતિનું

પછી મુક્તાનંદ સ્વામીએ શ્રીજમહારાજને પૂછ્યું જે, “કલ્યાણને ઈચ્છે તેને કેમ રાજનીતિ

ભણવી ?” ત્યારે શ્રીજમહારાજ બોલ્યા જે,
“રાજનીતિ એમ ભણવી જે, પ્રથમ તો ભગવાનનું
માહાત્મ્ય સારી પેઠે જાણવું. પછી ભગવાનની
મૂર્તિનું ધ્યાન કરીને મનને વશ કરવું ને ભગવાનની
કથા સાંભળીને શ્રોત્રને વશ કરવા, પણ ગ્રામ્યવાર્તા
હોય તે સાંભળવા દેવી નહીં. તેમ જ ત્વચા તે
ભગવાન ને ભગવાનના જન તેનો જ સ્પર્શ કરે;
અને નેત્ર તે પરમેશ્વર ને તેના દાસ તેનું જ દર્શન
કરે; અને રસના તે અખંડ ભગવદ્ગુણને જ ગાય
ને ભગવાનનો પ્રસાદ હોય તેનો જ સ્વાદ લે; અને
નાસિકા તે ભગવાનનાં પ્રસાદી જે પુષ્પાદિક તેનો
જ સુગંધ લે; પણ કુમાર્ગ કોઈ ઈન્દ્રિયને ચાલવા
દે નહીં. એવી રીતે જે વર્ત તેનો દેહરૂપી નગરને
વિષે હુકમ કોઈ ફેરવે નહીં. અને એવી રીતે
પુરુષપ્રયત્ને યુક્ત જે વર્ત ને નાદારપણાનો સારી
પેઠે ત્યાગ કરે એ જ કલ્યાણને માર્ગ ચાલ્યો તેને
સ્વભાવ જત્યાનો અતિશય મોટો ઉપાય છે.”

૧૩. ગાઠડા અંત્ય પ્રકરણ ૭ : વજની ખીલીનું

પછી શ્રીજમહારાજ સર્વ હરિભક્ત પ્રતે બોલ્યા જે, “અમારા અંતરનો જે સિદ્ધાંત છે તે કહીએ છીએ જે, જેને પોતાનું કલ્યાણ ઈચ્છવું તેને તો ભગવાન ને ભગવાનના સાધુ એથી ઉપરાંત બીજું કંઈ જગતમાં સુખદાયી નથી. માટે જેમ પોતાના શરીરને વિષે જીવને આત્મબુદ્ધિ વર્તે છે તેવી ભગવાન ને ભગવાનના સંતને વિષે આત્મબુદ્ધિ રાખી જોઈએ અને ભગવાનના ભક્તનો પક્ષ દદ કરીને રાખ્યો જોઈએ. અને તે પક્ષ રાખતાં થકાં આબરૂ વધો અથવા ઘટો, અથવા માન થાઓ કે અપમાન થાઓ, અથવા દેહ જીવો કે મરો, પણ કોઈ રીતે ભગવાન ને ભગવાનના ભક્તનો પક્ષ મૂકવો નહીં ને એમનો અભાવ આવવા દેવો નહીં. અને ભગવાનના ભક્ત જેવા દેહ

ને દેહનાં સગાંસંબંધીને વહાલાં રાખવાં નહીં.
એવી રીતે જે હરિલક્ત વર્ત્ત તેને અતિ બળવાન
એવા જે કામ, કોધાદિક શત્રુ તે પણ પરાભવ
કરી શકતા નથી. અને જે ભગવાનનું બ્રહ્મપુર
ધામ છે તેને વિષે ભગવાન સદાય સાકારમૂર્તિ
વિરાજમાન છે અને ભગવાનના ભક્ત પણ એ
ભગવાનના ધામમાં મૂર્તિમાન થકા ભગવાનની
સેવાને વિષે રહે છે. તે ભગવાનનો જેને પ્રત્યક્ષ
પ્રમાણ દઢ આશરો હોય તેને મનમાં એવી બીક
ન રાખવી જે, ‘હું રખે મરીને ભૂતપ્રેત થઉં
કે રખે ઈન્દ્રલોકને જ પામું કે રખે બ્રહ્મલોકને
જ પામું !’ એવી આશંકા મનમાં રાખવી નહીં;
કેમ જે, જે એવો ભગવાનનો ભક્ત હોય તે તો
ભગવાનના ધામને જ પામે પણ વચ્ચમાં ક્યાંય તેને
ભગવાન રહેવા દે નહીં.”

૧૪. ગાડડા પ્રથમ પ્રકરણ ક૭ : સત્પુરુષના ગુણ આવ્યાનું

પછી શ્રીજમહારાજ બોલ્યા જે, “આમ સમજે તો મોટા સત્પુરુષના ગુણ મુમુક્ષુમાં આવે છે. તે સમજ્યાની રીત કહીએ તે સાંભળો જે, જે પુરુષને પરમેશ્વર વિનાની બીજે ક્યાંય પ્રીતિ ન હોય તેનો એમ ગુણ ગ્રહણ કરે જે, ‘આ પુરુષ તો અતિશય મોટા છે અને એને આગળ લાખો માણસ હાથ જોડીને ઉભા રહે છે તો પણ લેશમાત્ર સંસારના સુખને ઈચ્છતા નથી. અને હું તો અતિશય પામર છું જે કેવળ સંસારના સુખમાં આસક્ત થઈ રહ્યો છું અને પરમેશ્વરની વાતમાં તો લેશમાત્ર સમજતો જ નથી, માટે મને ઘિક્કાર છે.’ એવી રીતે અનુતાપ કરે અને મોટાપુરુષનો ગુણ ગ્રહણ કરે અને પોતાના અવગુણ ગ્રહણ કરીને અનુતાપ કરે. પછી એમ ને એમ પરિતાપ કરતે કરતે એના હદ્યને વિષે વૈરાગ્ય

ઉપજે અને પછી તેમાં સત્પુરુષના જેવા ગુણ આવે છે. હવે જેના હૃદયમાં સત્પુરુષના ગુણ ન જ આવે તેનાં લક્ષણ કહીએ તે સાંભળો જે, જે પુરુષ એમ સમજે જે, ‘આ મોટા કહેવાય છે પણ વિવેક તો કોઈ પ્રકારનો નથી અને ખાતાં-પીતાં પણ આવડતું નથી અને ઓફ્તાં-પહેરતાં પણ આવડતું નથી અને પરમેશ્વરે સુખ ધારું આપ્યું છે તેને ભોગવતાં પણ આવડતું નથી અને કોઈને આપે છે તે પણ વિવેક વિનાનું આપે છે.’ એવી રીતે સત્પુરુષમાં અનંત પ્રકારના અવગુણ પરઠે એવો જે કુમતિ પુરુષ હોય, તેને વિષે કોઈ કાળે સત્પુરુષના ગુણ આવે જ નહીં.”

૧૫. ગાંડા મદ્દ્ય પ્રકરણ ફ : હુંડીનું, ચિત્તના સ્વભાવનું

શ્રીજમહારાજે ઉત્તર કરવા માંડ્યો જે, “મોટાપુરુષે જે શાસ્ત્રમાં પ્રતિપાદન કર્યું છે તે સર્વે સત્ય છે. ત્યાં દષ્ટાંત છે જે, જેમ કોઈક મોટો

શાહુકાર હોય ને તે કોઈને હુંડી લખી આપે ત્યારે
કાગળમાં તો એકે રૂપિયો જણાતો નથી પણ રૂપિયા
સાચા છે, તે જ્યારે હુંડી જે શાહુકારની ઉપર લખી
હોય તેને આપે ત્યારે એ હુંડીમાંથી જ રૂપિયાનો
ઢગલો થાય છે. તેમ મોટાપુરુષની આજ્ઞાએ કરીને
જે ધર્મ પાળે ત્યારે હમણાં તો કાંઈ વિધિનિષેધમાં
વિશેષ જણાતું નથી, પણ અંતે મોટાપુરુષની આજ્ઞા
પાળનારાનું કલ્યાણ થાય છે; જેમ હુંડીમાંથી રૂપિયા
નીસરે છે તેમ. અને જે સમર્થ શાહુકારે હુંડી લખી
હોય અને તેનો વિશ્વાસ ન કરે તેને મૂર્ખ જાણવો
અને તેને તે શાહુકારના પ્રતાપની ખબર જ નથી.
તેમ નારદ, સનકાદિક, વ્યાસ, વાલ્ભીક ઈત્યાદિક
જે મોટાપુરુષ તેનાં વચ્ચનનો જેને વિશ્વાસ નથી
તેને નાસ્તિક જાણવો ને મહાપાપિષ્ઠ જાણવો.”

૧૫. ગાડા મદ્ય પ્રકરણ ૧૩ : તેજનું

પછી શ્રીજમહારાજ બોલ્યા જે, “જે તેજને વિષે મૂર્તિ છે તે જ આ પ્રત્યક્ષ મહારાજ છે,” એમ જાણજો અને જો એમ ન જણાય તો એટલું તો જરૂર જાણજ્યો જે, ‘અક્ષરરૂપ જે તેજ તેને વિષે જે મૂર્તિ છે તેને મહારાજ દેખે છે.’ એમ જાણશો તો પણ મારે મારે વિષે હેત રહેશો, તેણે કરીને તમારું પરમ કલ્યાણ થશો. અને આ વાતને નિત્યે નવી ને નવી રાખજો, પણ ગાફિલપણે કરીને વિસારી દેશો મા. આજ છે તેવી જ કાલ નવી રાખજ્યો અને તેવી જ દેહનો અંત થાય ત્યાં સુધી પણ દિન-દિન પ્રત્યે નવી ને નવી રાખજ્યો. અને જે જે ભગવાનની વાત કરો તે તે વાતને વિષે આ વાતનું બીજ લાવજ્યો, એમ અમારી આજ્ઞા છે. અને આ વાર્તા તો એવી જીવનદાર છે જે, દેહ રહે ત્યાં સુધી પણ નિત્ય

પ્રત્યે કરવી અને દેહ મૂકીને ભાગવતી તનુએ કરીને પણ આ જ વાર્તા કરવી છે. અને આ જે અમે તમને વાત કહી તે સર્વ શાસ્ત્રનો સિદ્ધાંત છે ને અનુભવમાં પણ એમ જ દઢ છે અને અમે પ્રત્યક્ષ નજરે જોઈને તમને આ વાત કહી છે. અને જો પ્રત્યક્ષ જોઈને ન કહી હોય તો અમને સર્વ પરમહંસના સમ છે.”

૧૭. સારંગપુર પ્રકરણ ૧૮ : ખારભૂમિનું

પછી શ્રીજમહારાજ બોલ્યા જે, “જે શ્રદ્ધાવાન પુરુષ હોય અને તેને જો સાચા સંતનો સંગ મળે અને તે સંતના વચ્ચનને વિષે શ્રદ્ધાવાન થાય, તો એના હૃદયને વિષે સ્વધર્મ, વૈરાગ્ય, વિવેક, જ્ઞાન, ભક્તિ આદિક જે કલ્યાણકારી ગુણ તે સર્વ પ્રકટ થઈ આવે છે અને કામ-કોધાદિક જે વિકાર તે બળી જાય છે. અને જો કુસંગ મળે ને કુસંગીના વચ્ચનને વિષે

શ્રદ્ધાવાન થાય, તો વैરાગ્ય-વિવેકાદિક જે ગુણ
 તે સર્વ નાશ પામી જાય છે. જેમ ખારભૂમિ હોય
 ને તેને વિષે ગમે તેટલો મેઘ વરસે, પણ તેમાં
 તૃણાદિક ઊગતાં ન હોય; અને તે જ ખારભૂમિને
 વિષે જો પાણીની રેલ આવે તો ખાર સર્વ ધોવાઈ
 જાય અને જે ઠેકાણે ખાર હતો તે ઠેકાણે કાંપ ચડી
 જાય. પછી તે કાંપ બેળાં વડ, પીંપળા આદિક
 વૃક્ષનાં બીજ આવ્યાં હોય તે બીજ ઊગીને મોટાં
 મોટાં વૃક્ષ થાય છે. તેમ જેના હદ્યને વિષે પૂર્વ
 કહ્યા જે સ્વધર્માદિક ગુણ તે દઢ હોય અને જગત
 સંબંધી વિષયસુખનો અંકુર પણ ઊઠે એમ ન હોય,
 ને તેને જો કુસંગ થાય તો તેના હદ્યને વિષે
 કુસંગરૂપી પાણીને વેગે કરીને જગતવાર્તારૂપીઓ
 આવીને કાંપ ભરાય. પછી તે કાંપમાં કામ, કોધ,
 લોભ, મોહ, મદ, મત્સરાદિક જે બીજ રહ્યાં છે તે સર્વ
 ઊગીને મોટાં મોટાં વૃક્ષ થાય છે. માટે ભગવાનના

ભક્ત હોય તેને કોઈ દિવસ કુસંગ ન કરવો.”

૧૮. ગાટડા અંત્ય પ્રકરણ ૨ : સર્વે અર્થ સિદ્ધ થયાનું, પ્રગાટ ગુરુરૂપ હરિનું

પછી શ્રીજમહારાજ બોલ્યા જે, જેવી શેતદ્વીપમાં સભા છે ને જેવી ગોલોક, વૈકુંઠલોકને વિષે સભા છે ને જેવી બદરિકાશ્રમને વિષે સભા છે, તેથી પણ હું આ સત્સંગીની સભાને અધિક જાણું છું અને સર્વ હરિભક્તને અતિશય પ્રકાશે યુક્ત દેખું છું. એમાં જો લગાર પણ મિથ્યા કહેતા હોઈએ તો આ સંતસભાના સમ છે. તે સમ શા સારુ ખાવા પડે છે જે, સર્વને એવું અલૌકિકપણું સમજાતું નથી અને દેખવામાં પણ આવતું નથી, તે સારુ સમ ખાવા પડે છે. અને બ્રહ્માદિકને પણ દુર્લભ એવો જે આ સત્સંગ તેમાં આવીને પરમેશ્વર વિના જેને બીજા પદાર્થમાં હેત રહે છે તેનું કારણ એ છે જે, જેવી એ જીવને પરોક્ષને વિષે પ્રતીતિ છે તેવી પ્રત્યક્ષને

વિષે દૃઢપણે પ્રતીતિ થતી નથી. તે શ્રુતિમાં કહ્યું છે જે, ‘જેવી પરોક્ષ દેવને વિષે જીવને પ્રતીતિ છે તેવી જો પ્રત્યક્ષ ગુરુરૂપ હરિને વિષે આવે, તો જેટલા અર્થ પ્રાપ્ત થવાના કહ્યા છે તેટલા સર્વ અર્થ તેને પ્રાપ્ત થાય છે.’ અને જ્યારે આવો સંતસમાગમ પ્રાપ્ત થયો ત્યારે દેહ મૂકીને જેને પામવા હતા તે તો દેહ છતાં જ મળ્યા છે; માટે જેને પરમ પદ કહીએ, મોક્ષ કહીએ તેને છતે દેહે જ પાખ્યો છે.”

૧૮. ગાઠડા પ્રથમ પ્રકરણ જ૨ : માહાત્મ્યે સહિત નિશ્ચયનું

પછી શ્રીજમહારાજ બોલ્યા જે, “અને ક્ષર-અક્ષરથી પર એવા જે પુરુષોત્તમ ભગવાન છે, તે જ્યારે જીવના કલ્યાણને અર્થે બ્રહ્માંડને વિષે મનુષ્ય જેવી મૂર્તિ કરીને વિચરે છે, ત્યારે સર્વ મનુષ્યના જેવાં જ ચરિત્ર કરે છે. અને જેમ મનુષ્યને વિષે હારવું, જતવું, ભય, શોક, કામ,

કોધ, લોભ, મોહ, મદ, મત્સર, આશા, તૃષ્ણા, ઈર્ઝા
 ઈત્યાદિક માયિક સ્વભાવ હોય, તેવા જ સ્વભાવ
 ભગવાન પણ પોતામાં દેખાડે છે; તે સર્વ જીવના
 કલ્યાણને અર્થ છે. પછી જે ભક્ત હોય તે તો એ
 ચરિત્રને ગાઈને પરમ પદને પામે છે અને જે
 વિમુખ હોય તે દોષ પરઠે છે. અને એ ભગવાન
 તો જેમ ક્ષરના આત્મા છે તેમ જ પ્રકૃતિપુરુષ
 થકી પર જે અક્ષરબ્રહ્મ તેના પણ આત્મા છે અને
 ક્ષર-અક્ષર એ બેયને પોતાની શક્તિએ કરીને ધરી
 રહ્યા છે અને પોતે તો ક્ષર-અક્ષરથી ન્યારા છે.
 અને ભગવાનની મોટાઈ તો એવી છે જે, જેના
 એક એક રોમના છિદ્રને વિષે અનંત કોટિ બ્રહ્માંડ
 પરમાણુની પેઠે રહ્યાં છે. એવા જે મોટા ભગવાન
 તે જીવના કલ્યાણને વાસ્તે મનુષ્ય જેવડા જ થાય
 છે ત્યારે જીવને સેવા કર્યાનો યોગ આવે છે; અને
 જો ભગવાન જેવડા છે તેવડા ને તેવડા રહે તો
 બ્રહ્માદિક જે બ્રહ્માંડના અધિપતિ દેવ તેને પણ

દર્શન કર્યાનું કે સેવા કર્યાનું સામર્થ્ય રહે નહીં, તો
મનુષ્યને તો રહે જ ક્યાંથી ?”

૨૦. કારિયાણી પ્રકરણ ૧૨ : કારણ શરીર ટાળ્યાનું, આંબલીના કચૂકાનું

પછી શ્રીજમહારાજ બોલ્યા જે, “ગમે તેવો
કામી, કોધી, લોભી, લંપટ જીવ હોય અને જો
આવી રીતની વાતમાં વિશ્વાસ રાખીને પ્રીતિએ
કરીને સાંભળે, તો તેના સર્વ વિકાર ટળી જાય છે.
જેમ કોઈ પુરુષને પ્રથમ તો કાચા ચણા ચાવે એવું
દાંતમાં બળ હોય ને તે જો કાચી કેરી સારી પેઠે
ખાય તો તેથી ભાત પણ ચવાય નહીં; તેમ ગમે
તેવો કામાદિકને વિષે આસક્ત હોય પણ આવી
રીતની વાતને આસ્તિક થઈને શ્રદ્ધાએ સહિત
સાંભળે તો તે પુરુષ વિષયનાં સુખ ભોગવવાને
સમર્થ રહે નહીં. અને તપ્તકૃષ્ટ ચાંદ્રાયણાદિક
વ્રતે કરીને જો દેહને સૂક્ષ્વી નાંખે તો પણ જેવું

આવી ભગવદ્ગ્રાત્તર્ણ સાંભળનારાનું મન નિર્વિષયી થાય છે તેવું તેનું થતું નથી. અને આવી વાત સાંભળીને જેવું તમારું સર્વનું મન નિર્વિકલ્પ થતું હશે તેવું ધ્યાન કરતા હશો તથા માળા ફેરવતા હશો ત્યારે નહીં થતું હોય. માટે વિશ્વાસ રાખીને પ્રીતિએ સહિત જે ભગવાન પુરુષોત્તમ નારાયણની વાત સાંભળવી એથી બીજું મનને સ્થિર થવાનું ને નિર્વિષયી થવાનું કોઈ મોટું સાધન નથી.”

**૨૧. ગ. મ. - ૫૪ : સર્વ સાધનથી સત્તસંગ
અધિક કહ્યો, તેનું; ગોખરનું, આત્મબુદ્ધિનું**

પછી શ્રીજમહારાજે મુનિ પ્રત્યે પ્રશ્ન પૂછ્યો જે, “એકાદશ સ્કંધના બારમા અધ્યાયમાં શ્રીકૃષ્ણ ભગવાને ઉદ્ધવ પ્રત્યે કહ્યું છે જે, ‘અષ્ટાંગયોગ, સાંઘ્ય, તપ, ત્યાગ, તીર્થ, વ્રત, યજ્ઞ અને દાનાદિક એણે કરીને હું તેવો વશ થતો નથી, જેવો સત્તસંગે કરીને વશ થઉં છું;’ એમ ભગવાને કહ્યું છે. માટે

સર્વ સાધન કરતાં સત્ત્સંગ અધિક થયો. તે જેને સર્વ સાધન થકી સત્ત્સંગ અધિક જણાતો હોય તે પુરુષનાં કેવાં લક્ષણ હોય ?” પછી જેને જેવું સમજાયું તેવું તેણે કહ્યું, પણ યથાર્થ ઉત્તર થયો નહીં. પછી શ્રીજમહારાજ બોલ્યા જે, “જેને ભગવાનના સંતને વિષે જ આત્મબુદ્ધિ છે. જેમ કોઈક રાજ હોય ને તે વાંઝિયો હોય ને પછી તેને ઘડપણમાં દીકરો આવે, પછી તે છોકરો તેને ગાળો દે ને મૂઢ્યો તાણે તો પણ અભાવ આવે નહીં અને કોઈકના છોકરાને મારે તથા ગામમાં અનીતિ કરી આવે તો પણ કોઈ રીતે તેનો અવગુણ આવે જ નહીં; શા માટે જે, એ રાજને પોતાના દીકરાને વિષે આત્મબુદ્ધિ થઈ ગઈ છે. એવી જેને ભગવાનના ભક્તને વિષે આત્મબુદ્ધિ થાય છે તેણે જ સર્વ સાધન થકી અધિક કલ્યાણકારી સત્ત્સંગને જાણ્યો છે.

૨૨. ગાઢા મદ્ય પ્રકરણ ૨૮ : જીવનદોરીનું, દ્યાળુ પ્રકૃતિનું

પછી શ્રીજમહારાજ બોલ્યા જે, “ભગવાનના ભક્તનો જેને જેને અભાવ આવ્યો છે, તે અતિશય મોટા હતા તો પણ પોતાની પદવી થકી પડી ગયા છે. અને જેનું રૂંડ થાય છે તે પણ ભગવાનના ભક્તની સેવામાંથી જ થાય છે અને જેનું ભૂંડ થાય છે તે પણ ભગવાનના ભક્તના દ્રોહમાંથી જ થાય છે. અને વળી જીવને ભગવાનને રાજી કર્યાનો ઉપાય તો મન-કર્મ-વચને ભગવાનના ભક્તની સેવા કરવી એ જ છે, અને ભગવાનના ભક્તનો દ્રોહ કરવો એ જ ભગવાનને કુરાજ કરવાનો ઉપાય છે. માટે અમારો તો એ જ સિદ્ધાંત છે જે, ભગવાનનો રાજ્યપો હોય ને ભગવાનના ભક્તનો સંગ હોય તો ભગવાનથી અનંત વર્ષ સુધી છેટે રહીએ તો પણ કાંઈ મનમાં શોક ન થાય અને ભગવાનની પાસે રહેતા હોઈએ

ને જો ભગવાનનો રાજ્યપો ન હોય તો તેને હું સારું
 નથી જાણતો. અને સર્વ શાસ્ત્રનું પણ એ જ સાર છે
 જે, ‘ભગવાનનો જેમ રાજ્યપો હોય તેમ જ કરવું.’
 અને જેમ ભગવાનનો રાજ્યપો હોય તેમ જે ન કરે
 તેને ભગવાનના માર્ગ થકી પડ્યો જાણવો. અને
 જેને ભગવાન ને ભગવાનના ભક્તનો સંગ છે
 ને ભગવાનનો રાજ્યપો છે, ને તે જો મૃત્યુલોકમાં
 છે તો પણ ભગવાનના ધામમાં જ છે; કેમ જે, જે
 સંતની સેવા કરે છે ને ભગવાનના ગમતામાં છે તે
 ભગવાનને સમીપે જઈને જ નિવાસ કરશે. અને જો
 ભગવાનના ધામમાં છે ને ભગવાનનો રાજ્યપો નથી
 ને ભગવાનના ભક્ત ઉપર ઈર્ષા છે, તો તે ભક્ત
 ભગવાનના ધામમાંથી પણ જરૂર હેઠો પડશે. માટે
 અમારે તો ભગવાનનો રાજ્યપો થયા સારુ જન્મોજન્મ
 ભગવાનના ભક્તની જ સેવા કરવી છે, અને જેમ
 અમારો નિશ્ચય છે તેમ જ તમારે પણ નિશ્ચય કરવો.”

૨૩. ગાઠડા મધ્ય પ્રકરણ ૪૧ : માનરૂપી હાડકાનું

પછી શ્રીજમહારાજ કૃપા કરીને પોતાના ભક્તજનને ઉપદેશ કરતા થકા બોલ્યા જે, “જેને પરમેશ્વર ભજવા હોય તેને ભગવાનની અથવા ભગવાનના ભક્તની સેવા-ચાકરી મળે ત્યારે પોતાનું મોટું ભાગ્ય માનીને સેવા કરવી. તે પણ ભગવાનની પ્રસન્નતાને અર્થ ને પોતાના કલ્યાણને અર્થ ભક્તિએ કરીને જ કરવી, પણ કોઈક વખાણે તે સારુ ન કરવી. અને જીવનો તો એવો સ્વભાવ છે જે, જેમાં પોતાને માન જડે તે જ કરવું સારું લાગે; પણ માન વિના એકલી તો ભગવાનની ભક્તિ કરવી પણ સારી લાગે નહીં. અને જેમ શાન હોય તે સૂક્ષ્મ હાડકાને એકાંતે લઈ જઈને કરડે, પછી તેણે કરીને પોતાનું મોટું છોલાય ને તે હાડકું લોહીવાળું થાય તેને ચાટીને રાજુ થાય છે, પણ મૂર્ખ એમ નથી જાણતો

જે, ‘મારા જ મોઢાનું લોહી છે તેમાં હું સ્વાદ માનું છું.’ તેમ ભગવાનનો ભક્ત હોય તો પણ માનરૂપી હાડકાને મૂકી શકતો નથી અને જે જે સાધન કરે છે તે માનને વશ થઈને કરે છે, પણ કેવળ ભગવાનની ભક્તિ જાણીને ભગવાનની પ્રસન્નતાને અર્થે કરતો નથી. અને ભગવાનની ભક્તિ કરે છે તેમાં પણ માનનો સ્વાદ આવે છે ત્યારે કરે છે, પણ કેવળ ભગવાનની પ્રસન્નતાને અર્થે નથી કરતો. અને માન વિના કેવળ ભગવાનની પ્રસન્નતાને અર્થે ભગવાનની ભક્તિ તો રતનજી તથા મિયાંજી જેવા કોઈક જ કરતા હશે પણ સર્વથી તો માનનો સ્વાદ મૂકી શકતો નથી.” પછી તે ઉપર મુક્તાનંદ સ્વામીએ તુલસીદાસની સાખી કહી જે,

‘કનકતજ્યોકામિનીતજ્યો, તજ્યોધાતુકોસંગ ।

તુલસી લઘુ ભોજન કરી, જીવે માનકે રંગ ॥’
એ સાખીને સાંભળીને શ્રીજમહારાજ બોલ્યા જે,

“જેવો જીવને માનમાંથી સ્વાદ આવે છે તેવો તો કોઈ પદાર્થમાંથી આવતો નથી. માટે માનને તજીને જે ભગવાનને બજે તેને તો સર્વે હરિભક્તમાં અતિશય મોટો જાણવો.”

૨૪. લોચા પ્રકરણ ૬ : સંગાશુદ્ધિનું

પછી વળી શ્રીજમહારાજે પ્રક્રિયા પૂર્ણો જે, “ધર્મ સંબંધી સાધનમાં એવું કયું સાધન છે જે, એક રાખ્યે કરીને સર્વ ધર્મ રહે ? અને ભગવાન સંબંધી જે ભજન, સ્મરણ, કીર્તન, વાર્તા એ આદિક સાધન છે તેમાં એવું એક સાધન કયું છે જે, આપત્કાળ હોય ને સર્વ જાય ને જો એક રહે તો સર્વ રહે ?” પછી તેનો ઉત્તર પણ પોતે કર્યો જે, “ધર્મ સંબંધી સાધનમાં તો એક નિષ્ઠામપણું હોય તો સર્વ સાધન આવે. અને ભગવાન સંબંધી તો એ સાધન છે જે નિશ્ચય રહે તો સર્વ આવે.”

અને વળી શ્રીજમહારાજે પ્રશ્ન પૂછ્યો જે,
‘કેવી મતિ એક પ્રકારની રાખ્યે રૂદું થાય ને તેને જો
ફેરવીએ તો ભૂદું થાય ? અને કેવી મતિને વારંવાર
ફેરવીએ તો રૂદું થાય ને ન ફેરવીએ તો ભૂદું થાય ?’’
પછી તેનો ઉત્તર પણ પોતે કર્યો જે, “ભગવાનના
નિશ્ચયરૂપ જે મતિ તેને તો ફરવા જ દેવી નહીં,
ભગવાનનું માહાત્મ્ય સાંભળીને તેની પુષ્ટિ વારંવાર
કર્યા કરવી તો રૂદું થાય; ને એ મતિને વારંવાર ફેરવે
તો ભૂદું થાય. અને પોતે પોતાના મનને જાણ્યે જે
મતિમાં નિશ્ચય કર્યો હોય જે, ‘મારે આમ કરવું છે,’
તે મતિને સંતને વચને કરીને વારંવાર ફેરવવી ને
સંત કહે જે, ‘અહીં બેસવું નહીં ને આ કરવું નહીં,’
તો તે ઠેકાણે બેસવું નહીં ને તે કરવું નહીં. એવી
રીતે મતિને ફેરવે તો રૂદું થાય ને એ મતિને ફેરવે
નહીં ને પોતાનું ધાર્યું કરે તો ભૂદું થાય.”

૨૫. ગાઠડા મદ્યા પ્રકરણ પ૧ :
આત્મસત્તારૂપ રહે તેનાં લક્ષણાનું

પછી શ્રીજમહારાજ બોલ્યા જે, “ગમે તેવો નિર્ગુણ હોય ને આત્મસત્તારૂપે રહેતો હોય ને જો તેને ભૂંડાં દેશ-કાળાદિકનો યોગ થાય તો તેને જરૂર અંતરમાં દુઃખ થાય. માટે મોટાપુરુષની બાંધેલ જે મર્યાદા તેને લોપીને કોઈ સુખી થતો નથી. માટે જેટલા ત્યાંગી છે તેને તો ત્યાંગીના ધર્મ પ્રમાણે વર્તવું અને જેટલા ગૃહસ્થ હરિભક્ત છે તેમને ગૃહસ્થના ધર્મ પ્રમાણે વર્તવું અને જેટલી બાઈઓ હરિભક્ત છે તેને બાઈઓના ધર્મ પ્રમાણે વર્તવું. અને જો તે થકી ઓછું વર્ત્ત તો પણ સુખ ન થાય અને જો તે થકી અધિક વર્ત્ત તો પણ સુખ ન થાય. શા માટે જે, પરમેશ્વરના કહેલ જે ધર્મ તે પ્રમાણે જ ગ્રંથમાં લખ્યું હોય, તેમાં કોઈ રીતે બાધ આવે એવું ન હોય ને સુખે પળે એવું હોય, ને તેથી ઓછું-અધિકું કરવા

જાય, તે કરનારો જરૂર દુઃખી થાય. માટે સત્પુરુષની આજ્ઞા પ્રમાણે જે રહે છે, તે જ રૂડાં દેશકાળાદિકને વિષે રહ્યો છે અને જે સત્પુરુષની આજ્ઞાથી બહાર પડ્યો તે જ તેને ભૂંડાં દેશકાળાદિકનો યોગ થયો છે. માટે સત્પુરુષની આજ્ઞાને વિષે વર્તે છે તે જ આત્મસત્તારૂપે વર્તે છે.”

૨૬. ગઠડા મધ્ય પ્રકરણ ૧૬ : સ્વરૂપનિષા ને ધર્મનિષાનું

પદ્ધી મુક્તાનંદ સ્વામીએ પૂછ્યું જે, “વિષય સન્મુખ ઈન્દ્રિયોની જે તીક્ષ્ણતા તેને ટાળ્યાનો શો ઉપાય છે ?” પદ્ધી શ્રીજમહારાજ બોલ્યા જે, “ઈન્દ્રિયોની તીક્ષ્ણતાને ટાળ્યાનો એ જ ઉપાય છે જે, પરમેશ્વરે ત્યાગીના ને ગૃહસ્થના જે નિયમ બાંધ્યા છે તેમાં સર્વે ઈન્દ્રિયોને મરડીને રાખે તો સહજે જ ઈન્દ્રિયોની તીક્ષ્ણતા મટી જાય. અને શ્રોત્ર, ત્વક, ચક્ષુ, રસના અને ઘ્રાણ એ પાંચે ઈન્દ્રિયોને જ્યારે કુમાર્ગમાં

ન જવા દે ત્યારે ઈન્દ્રિયોના આહાર શુદ્ધ થાય છે, તે કે અંતઃકરણ પણ શુદ્ધ થાય છે. માટે વૈરાગ્યનું બળ હોય અથવા ન હોય તો પણ જો ઈન્દ્રિયોને વશ કરીને પરમેશ્વરના નિયમમાં રાખે તો જેમ તીવ્ર વૈરાગ્યે કરીને વિષય જિતાય છે તે થકી પણ તે નિયમવાળાને વિશેષે વિષય જિતાય છે. માટે પરમેશ્વરના બાંધેલ જે નિયમ છે તેને જ અતિ દઢ કરીને રાખવા.”

૨૭. ગાઠડા મદ્દા પ્રકરણ ૩૫ : જરની ખાણાનું

પછી શ્રીજમહારાજ બોલ્યા જે, “અને વળી જગતમાં એમ વાર્તા છે જે, ‘મન હોય ચંગા તો કથરોટમાં ગંગા,’ એ વાર્તા ખોટી છે. એ તો ગમે તેવો સમાધિનિષ્ઠ હોય અથવા વિચારવાન હોય ને તે પણ જો સ્ત્રીઓના પ્રસંગમાં રહેવા માંડે તો એનો ધર્મ કોઈ રીતે રહે જ નહીં; અને ગમે તેવી ધર્મવાળી સ્ત્રી હોય ને તેને જો પુરુષનો સહવાસ થાય તો એનો પણ ધર્મ રહે જ નહીં. અને એવી રીતે સ્ત્રી-પુરુષને

પરસ્પર સહવાસ થાય ને એનો ધર્મ રહે એવી તો આશા રાખવી નહીં. તે આ વાર્તા તે એમ જ છે પણ એમાં કાંઈ સંશય રાખવો નહીં. તે માટે ધર્મમાં તો ક્યારે રહેવાય ? તો પરમહંસ હોય તથા બ્રહ્મચારી હોય ને તે જો પોતાના બ્રહ્મચર્યાદિક નિયમ કહ્યા છે તેમાં રહે તો એણે ધર્મમાં રહેવાય. અને સ્ત્રી હોય ને તે પણ જો પોતપોતાના નિયમ કહ્યા છે તેમાં વર્તે તો તેણે ધર્મમાં રહેવાય. અને બીજા જે સત્સંગી ગૃહસ્થ હોય તે પણ જો પોતપોતાના નિયમ કહ્યા છે તેમાં રહે ને યુવા અવસ્થાવાળી જે પોતાની મા, બોન ને દીકરી તે ભેણે પણ એકાંતમાં ન બેસે ને તેની સામું પણ દાઢિ માંડીને ન જુએ, તો એણે ધર્મમાં રહેવાય. એવી રીતે ધર્મમાં રહેવું તથા ભગવાનના સ્વરૂપની ઉપાસના કરવી તથા ભગવાનના અવતાર-ચરિત્રનું શ્રવણ-કીર્તન કરવું તથા ભગવાનનું નામસમરણ કરવું, એ ચાર વાનાં જ જીવના અતિશય કલ્યાણને અર્થ છે.

૨૮. ગાઠડા મધ્ય પ્રકરણ ૩૩ : નિષ્કામી વર્તમાનનું

પછી શ્રીજમહારાજ બોલ્યા જે, “એક નિષ્કામી વર્તમાન દઢ હોય તો તેને આ લોકમાં તથા પરલોકમાં કોઈ ઠેકાણો ભગવાનથી છેટું રહે નહીં અને અમારે પણ તે ઉપરથી કોઈ દિવસ હેત ઓછું થાય નહીં. અને અમે અહીંયાં ટક્યા છીએ તે પણ અહીંયાંના હરિભક્તને અતિ નિષ્કામી વર્તમાનનો દઢાવ દેખીને ટક્યા છીએ. અને જેને નિષ્કામી વર્તમાન દઢ હોય તો તે થકી અમે હજાર ગાઉ છેટે જઈએ તો પણ તેની પાસે જ છીએ; અને જેને તે નિષ્કામી વર્તમાનમાં કાચ્યપ છે ને તે જો અમારી પાસે રહે છે તોય પણ તે લાખ ગાઉ છેટે છે. અને અમને નિષ્કામી ભક્ત હોય તેના જ હાથની કરી સેવા ગમે છે.”

પછી હરજ ઠક્કરે પ્રશ્ન પૂછ્યો જે, “એ

નિષ્કામી વર્તમાન શે ઉપાયે કરીને અતિશય દઢ થાય ?” પછી શ્રીજમહારાજ બોલ્યા જે, “એનો એક પ્રકારનો ઉપાય નથી, એના તો ત્રણ પ્રકારના ઉપાય છે. જેમ હંકનારો, બળધિયા, પૈડાં, ધૂસરી, ઉધ્ય, માંચડો એવા ઘણાક સામાને કરીને એક ગાડું કહેવાય છે, તેમ નિષ્કામી વ્રત દઢ રાખવાની પણ ઘણીક સામગ્રી જોઈએ છીએ. તેમાં પણ ત્રણ ઉપાય છે તે તો અતિશય મુખ્ય છે. તેમાં એક તો મનને વશ કરવું જે, મનને વિષે અખંડ એવું મનન કરવું જે, ‘હું આત્મા છું, દેહ નથી;’ ને ભગવાનની કથા-શ્રવણાદિક જે નવધા ભક્તિ તેને વિષે મનને અખંડ જોડી મેલવું પણ ક્ષણમાત્ર મનને નવરું રહેવા દેવું નહીં.

૨૬. ગાટડા મદ્ય પ્રકરણ ૫૦ : વિક્ષોપ ટાઇયાનું, પક્ષ રાખ્યાનું

પછી શ્રીજમહારાજ બોલ્યા જે, “અને જેને ભગવાનના ભક્તનું વચન બાણની

પેઠે હૈયામાં વસમું લાગે અને તેની વૈરભાવે
 આંટી પડી જાય તે જીવે ત્યાં સુધી ટળે નહીં,
 એવો જે ચાંડાળ જેવો જીવ હોય તે ધર્મ યુક્ત
 હોય, ત્યાગે યુક્ત હોય, તપે યુક્ત હોય,
 તે સર્વ વૃથા છે; અને બીજાં પણ કોઈક સાધન
 કરે પણ તેના જીવનું કોઈ કાળે કલ્યાણ થાય નહીં.
 અને આ સંસારને વિષે જેમ કોઈક સ્ત્રી હોય તે
 પોતાના પતિ ઉપર ને બીજા પુરુષ ઉપર સરખું
 હેત રાખે તે વેશ્યા સરખી ભૂંડી કહેવાય; તેમ આ
 સંસારને વિષે જે એવો પુરુષ હોય જે, ‘આપણો તો
 બધાય સાધુ સરખા છે, કેને સારો-નરસો કહીએ ?’
 તો તે સત્સંગી કહેવાતો હોય તો પણ તેને વિમુખ
 જાણવો. અને જે પુરુષ એમ જાણો જે, ‘આપણા
 કાંઈક અવળું-સવળું બોલીએ તો આપણો માણસ
 અવગુણ લેશો;’ એવી રીતે પોતાની સારખ્ય રાખ્યા
 સારુ ભગવાનનું કે ભગવાનના ભક્તનું કોઈક
 ઘસાતું બોલે ને તેને સાંભળી રહે, તો તે સત્સંગી

કહેવાતો હોય તો પણ તેને વિમુખ જાણવો. અને જેવાં પોતાનાં સગાંવહાલાં હોય અથવા માબાપ હોય તેનો પક્ષ રહે છે, તેવો ભગવાનના ભક્તનો દૃઢ પક્ષ રાખવો. અને ભગવાનના ભક્ત સાથે કોઈ રીતનો વિક્ષેપ થાય તો જળમાં લીટાની પેઠે ફેર એક થઈ જાય પણ આંટી રાખે નહીં, તે જ ભગવાનનો યથાર્થ ભક્ત કહેવાય.”

૩૦. લોયા પ્રકરણ ૧૭ : સ્તુતિ-નિંદાનું

પછી શ્રીજમહારાજ પોતાની મેળે બોલ્યા જે, “જુઓ ને, ભગવાનની માયાનું બળ કેવું છે ! જેણે કરીને વિપરીતપણું ઘણું થાય છે; કેમ જે, પ્રથમ કેવો સારો જણાતો હોય ને પછી અતિશય ભૂંડો થઈ જાય છે !” એમ કહીને પછી વળી પરમહંસ પ્રત્યે બોલ્યા જે, “આજ તો પ્રશ્ન પૂછો તો વાર્તા કરીએ.” ત્યારે નિત્યાનંદ સ્વામીએ પૂછ્યું જે, “હે મહારાજ ! પ્રથમ સારો હોય ને સ્તુતિ કરતો

હોય અને તેનો તે પાછો નિંદા કરવા માંડે છે; માટે સૂજે એવો દેશ, કાળ, કિયા, સંગ વિષમ થાય તો પણ સારો ને સારો જ રહે પણ કોઈ રીતે વિપરીત મતિ થાય નહીં; તે શાણે કરીને થાય ?” ત્યારે શ્રીજમહારાજ બોલ્યા જે, “જેને દેહનો અનાદર હોય ને દઢ આત્મનિષ્ઠા હોય ને પંચવિષયમાં વૈરાગ્ય હોય અને ભગવાનનો માહાત્મ્યે સહિત યથાર્થ નિશ્ચય હોય, એવાને સૂજે એવું દેશકાળાદિકનું વિષમપણું થાય તો પણ એની મતિ અવળી થાય નહીં. અને જે દેહાભિમાની હોય ને પંચવિષયનો અતિશય અભાવ ન થયો હોય, તેને જ્યારે સંત એ વિષયનું ખંડન કરે ત્યારે તે સંત મોટેરા હોય તેનો પણ અભાવ આવે ને ભગવાનનો પણ અભાવ આવે. અને ભગવાનનો તો યથાર્થ નિશ્ચય હોય તો પણ જો પંચવિષયનો અત્યંત અભાવ ન થઈ ગયો હોય ને તેની આસક્તિ હોય ને તે વિષયનું મુક્તાનંદ સ્વામી જેવા ખંડન કરે તો તેનું માથું શસ્ત્રે કરીને મુકાવી દે એવો દ્રોહ કરે.”

૩૧. વધારાનું ૪ : અમદાવાદ પ્રકરણ ૭

પછી શ્રીજમહારાજ બોલ્યા જે, “ સર્વે
બ્રહ્માંડની ઉત્પત્તિ, સ્થિતિ ને પ્રલય તેનો કર્તા પણ
હું જ છું. ને અનંત બ્રહ્માંડનાં અસંખ્ય શિવ, અસંખ્ય
બ્રહ્મા, અસંખ્ય કૈલાસ, અસંખ્ય વૈકુંઠ અને ગોલોક,
બ્રહ્મપુર અને અસંખ્ય કરોડ બીજી ભૂમિકાઓ એ સર્વે
મારે તેજે કરીને તેજાયમાન છે. અને વળી હું કેવો
છું ? તો મારા પગને અંગૂઠે કરીને પૃથ્વીને ડગાવું
તો અસંખ્ય બ્રહ્માંડની પૃથ્વી ડગવા લાગે ને મારે તેજે
કરીને સૂર્ય, ચંદ્રમા, તારા આદિક સર્વ તેજાયમાન
છે. એવો જે હું તે મારે વિષે એમ સમજીને નિશ્ચય
કરે તો ભગવાન એવો જે હું તે મારે વિષે મન
સ્થિર થાય ને કોઈ કાળે વ્યબિચારને પામે નહીં. ને

જે જે જીવ મારે શરણો આવ્યા છે ને એમ સમજશે તેને સર્વને હું સર્વોપરી એવું જે મારું ધામ છે તેને પમાડીશ અને તે સર્વને અંતર્યામી જેવા કરીશ. ને બ્રહ્માંડોની ઉત્પત્ત્યાદિક કરે એવા સમર્થ કરીશ.”

૩૨. ગાઠડા અંત્ય પ્રકરણ ૧૬ :

પતિપ્રતાની ટેકનું

પછી શ્રીજમહારાજ બોલ્યા જે, “ભગવાનના ભક્તને પણ ભગવાન સંગાથે દઢ ટેક જોઈએ. અને જેવે રૂપે કરીને ભગવાનનું દર્શન પોતાને થયું છે ને તે સંગાથે જેને પતિપ્રતાના જેવી દઢ પ્રીતિ બંધાણી છે, તેને મોટા મોટા જે બીજા મુક્ત સાધુ તે સંગાથે પણ પ્રીતિ થાય જ નહીં. અને પોતાના ઈષ્ટદેવ જે ભગવાન તેના જે બીજા અવતાર હોય તે સંગાથે પણ પ્રીતિ થાય નહીં, કેવળ જે સ્વરૂપની પોતાને પ્રાપ્તિ થઈ હોય તેને સંગાથે જ પ્રીતિ રહે ને તેની મરજ પ્રમાણે જ વર્ત;

અને બીજાને જે કંઈક માને તે તો તેના જાણીને માને.
 એવી જેને પોતાના ઈષ્ટદેવ જે ભગવાન તેને વિષે
 પતિપ્રતાના જેવી દઢ ભક્તિ હોય ને તે ગમે તેવા બીજા
 ગુણવાનને દેખે પણ તેને વિષે હેત થાય જ નહીં. જેમ
 હનુમાનજી શ્રીરઘુનાથજીના ભક્ત છે; તે રામાવતાર
 પદ્ધી બીજા કેટલાક ભગવાનના અવતાર થયા છે
 પણ હનુમાનજીને રામચંદ્રજીને વિષે જ પતિપ્રતાના
 જેવી ભક્તિ રહી છે. તે માટે હનુમાનજીની ભક્તિ
 તે પતિપ્રતાના જેવી છે. એવી રીતે જે ભગવાનના
 ભક્તની ટેક હોય તેની પતિપ્રતાના જેવી ભક્તિ
 કહેવાય અને જેનું અંગ એવું ન હોય તો તેની
 વ્યાલિયારિણીના જેવી ભક્તિ કહેવાય. માટે જાણી
 જોઈને પોતાનું નાક કપાય એવી ભક્તિ ન કરવી ને
 ભગવાનના ભક્તને તો સમજી-વિચારીને પતિપ્રતાના
 જેવી દઢ ભક્તિ કરવી.”

૩૩. ગાડા પ્રથમ પ્રકરણ ૨૧ : એકાંતિક ધર્મવાળાનું, અક્ષરનાં બે સ્વરૂપનું

પછી શ્રીજમહારાજ બોલ્યા જે, “તે અક્ષરનાં બે સ્વરૂપ છે – એક તો નિરાકાર એકરસ ચૈતન્ય છે તેને ચિદાકાશ કહીએ, બ્રહ્મહોલ કહીએ; અને એ અક્ષર બીજે રૂપે કરીને પુરુષોત્તમ નારાયણની સેવામાં રહે છે. અને એ અક્ષરધામને પાખ્યો જે ભક્ત તે પણ અક્ષરના સાધર્થપણાને પામે છે અને ભગવાનની અખંડ સેવામાં રહે છે. અને એ અક્ષરધામને વિષે શ્રીકૃષ્ણ પુરુષોત્તમ નારાયણ તે સદા વિરાજમાન છે અને એ અક્ષરધામને વિષે અક્ષરના સાધર્થપણાને પાખ્યા એવા અનંત કોટિ મુક્ત રહ્યા છે તે સર્વ પુરુષોત્તમના દાસભાવે વર્તે છે અને પુરુષોત્તમ નારાયણ તે સર્વના સ્વામી છે ને અનંત કોટિ બ્રહ્માંડના રાજાધિરાજ છે.

માટે આપણા સત્સંગી સર્વને તો એમ જ નિશ્ચય કરવો જે, ‘આપણે પણ એ અક્ષરરૂપ જે મુક્ત તેમની પંક્તિમાં ભળવું છે અને અક્ષરધામમાં જઈને અખંડ ભગવાનની સેવામાં હજૂર રહેવું છે, પણ નાશવંત ને તુચ્છ એવું જે માયિક સુખ તેને ઈચ્છાવું નથી ને એમાં કોઈ ઠેકાણે લોભાવું નથી.’’

૩૪. ગાદડા મદ્દ્ય પ્રકરણ રૂપ : વાસનિક ત્યાગી અને નિર્વાસનિક ગૃહીનું

પછી મુક્તાનંદ સ્વામીએ પૂછ્યું જે, “‘એવી દઢ વાસના હોય ને તેની જેને ટાળવાની ઈચ્છા હોય તો તે શો ઉપાય કરે ત્યારે ટળે ?’” પછી શ્રીજમહારાજ બોલ્યા જે, “જેવું ઉકાખાયરને સંતની સેવા કર્યાનું વયસન પડ્યું છે તેવી રીતે ભગવાન તથા ભગવાનના સંત તેની સેવા કર્યાનું જેને વયસન પડે ને તે વિના એક ક્ષણમાત્ર પણ

રહેવાય નહીં, તો એના અંતઃકરણની જે મહિન
વાસના તે સર્વ નાશ પામી જાય છે.”

પદ્ધી સ્વયંપ્રકાશાનંદ સ્વામીએ પ્રશ્ન
પૂછ્યો જે, “હે મહારાજ ! જેણે કરીને ભગવાન
અતિશય રાજુ થાય એવું કયું સાધન છે ?” પદ્ધી
શ્રીજમહારાજ બોલ્યા જે, “જ્યારે ઘરમાં એક મણ
અન્ન મળતું હોય ને ત્યારે જેવી સંતની ઉપર પ્રીતિ
હોય ને જેવું દીનપણું હોય, અને પદ્ધી તેને એક
ગામનું રાજ્ય આવે અથવા પાંચ ગામનું રાજ્ય
આવે અથવા પચાસ ગામનું રાજ્ય આવે અથવા
સો ગામનું રાજ્ય આવે અથવા સર્વ પૃથ્વીનું રાજ્ય
આવે તો પણ સંતની આગળ જેવો કંગાલ હતો ને
દીન-આધીન રહેતો તેવો ને તેવો જ પ્રીતિએ યુક્ત
થકો દીન-આધીન રહે; તેમ જ ઈન્ડ્રલોક તથા
બ્રહ્મલોકનું રાજ્ય પામે તો પણ સંતની આગળ

તેવો ને તેવો જ દીન-આધીન રહે. અને ત્યાગી હોય ને તે જેવો પ્રથમ ગરીબ હોય અને જેમ સૌંસંતની ટેલ-ચાકરી કરતો હોય, તેવી ને તેવી જ પોતામાં ભગવાનના જેવાં ઐશ્વર્ય આવે તો પણ કરતો રહે પણ સાધુ સાથે પિતરાઈદાવો બાંધે નહીં ને બરોબરિયાપણું કરે નહીં. એવાં જેનાં લક્ષણ હોય તેની ઉપર ભગવાન અતિ પ્રસન્ન થાય છે.”

૩૫. ગાઠડા મદ્ય પ્રકરણ પ૭ : ગારોળીના દષ્ટાંતનું, મિનડિયા ભક્તનું

પછી શ્રીજમહારાજ બોલ્યા જે, “અને એવા જે ભગવાન તે વિના જે બીજા પદાર્થને વિષે પ્રીતિ કરે છે તે તો અતિશય તુચ્છ બુદ્ધિવાળો છે. જેમ કૂતરું હોય તે સૂક્ષ્મ હાડકાને એકાંતે લઈ જઈને કરે ને તેમાં સુખ માને છે, તેમ મૂર્ખ

જીવ છે તે દુઃખને વિષે સુખને માનીને તુચ્છ પદાર્થને વિષે પ્રીતિને કરે છે. અને જે ભગવાનનો ભક્ત કહેવાતો હોય ને તેને ભગવાન થકી બીજા પદાર્થમાં તો હેત વધુ હોય, તે તો કેવળ મિનાદિયો ભક્ત છે; અને જે યથાર્થ ભગવાનનો ભક્ત હોય તેને તો ભગવાનથી બીજું કોઈ પદાર્થ અધિક હોય જ નહીં. અને જ્ઞાન, વૈરાણ્ય, ભક્તિ અને ધર્મ તેણે યુક્ત એવો જે તે ભગવાનનો ભક્ત તે તો એમ જાણો જે, ‘શૂરવીર હોય તે લડવા સમે શત્રુ સન્મુખ ચાલે પણ બીજે નહીં તે શૂરવીર સાચો. અને શૂરવીર હોય ને લડાઈમાં કામ ન આવ્યો અને ગાંઠે ધન હોય ને તે ખરચ્યા-વાવર્યામાં કામ ન આવ્યું તે વૃથા છે. તેમ મને ભગવાન મળ્યા છે, તે જે જીવ મારો સંગ કરે તેને આગળ હું કલ્યાણની વાત ન કરું ત્યારે મારું જ્ઞાન તે શા કામમાં આવ્યું

?’ એમ વિચારીને ઉપદેશ કર્યા નિમિત્ત કાંઈક થોડી-ઘણી ઉપાધિ રહે તો પણ પરમેશ્વરની વાત કર્યામાં કાયરપણું રાખે નહીં.”

૩૬. ગાડા પ્રથમ પ્રકરણ ૩૦ : ઘાટના ડંસ બેઠાનું

પછી શ્રીજમહારાજ બોલ્યા જે, “સત્સંગમાં જે ભગવાનની વાર્તા થાય તેને ધાર્યા-વિચાર્યા કરે તો આ સત્સંગનો પ્રતાપ એવો છે જે, જે ગુણના ઘાટ થતા હોય તે ઘાટની તેને નિવૃત્તિ થઈ જાય છે અને નિરુત્થાન થઈને અખંડ પરમેશ્વરના સ્વરૂપનું ચિંતવન થાય છે. અને સત્સંગ વિના તો બીજાં કોટિ સાધન કરે પણ તેને ઘાટની તથા રજોગુણ આદિક ગુણની નિવૃત્તિ થાય નહીં. અને જો નિષ્કપ્તપણે કરીને સત્સંગ કરે ને પરમેશ્વરની

વार्ताने ધારે-વિચારે તો એ મલિન ઘાટનો નાશ થાય છે, માટે સત્સંગનો પ્રતાપ તો અતિશય મોટો છે. અને બીજાં સાધન છે તે કોઈ સત્સંગ તુલ્ય થાય નહીં; કાં જે, કોઈ સાધને કરીને જે ઘાટની નિવૃત્તિ નથી થતી તેની નિવૃત્તિ સત્સંગમાં થાય છે. તે કારણપણા માટે જેને રજોગુણ સંબંધી મલિન ઘાટ ટાળવા હોય તેને મન-કર્મ-વચને નિષ્કપટપણે સત્સંગ કરવો, તો સત્સંગના પ્રતાપથી એ ઘાટની નિવૃત્તિ થઈ જશે.”

૩૭. ગાઠડા અંત્ય પ્રકરણ ૧૨ : કરામતનું

પછી શ્રીજમહારાજ પોતાના ભક્તજનને શિક્ષા કરવાને અર્થે વાર્તા કરતા હવા જે, “જેને પોતાનું કલ્યાણ ઈચ્છિવું તેને કોઈ પ્રકારનું માન રાખવું નહીં જે, ‘હું ઉચ્ચ કુળમાં જન્મ પામ્યો છું કે

ਹੁਂ ਧਨਾਢ੍ਯ ਛੁੰ ਕੇ ਹੁਂ ਰੂਪਵਾਨ ਛੁੰ ਕੇ ਹੁਂ ਪੰਡਿਤ ਛੁੰ.' ਅਵੁਂ
ਕੋਈ ਪ੍ਰਕਾਰਨੁੰ ਮਨਮਾਂ ਮਾਨ ਰਾਖਵੁੰ ਨਹੀਂ ਅਨੇ ਗਰੀਬ
ਸਤਸੰਗੀ ਹੋਯ ਤੇਨਾ ਪਾਣ ਦਾਸਾਨੁਦਾਸ ਥਈ ਰਹੇਵੁੰ.
ਅਨੇ ਭਗਵਾਨ ਤਥਾ ਭਗਵਾਨਨਾ ਭਕਤ ਤੇਨੋ ਜੇਨੇ
ਅਵਗੁਣ ਆਵਾਂ ਹੋਯ ਨੇ ਤੇ ਸਤਸੰਗੀ ਕਹੇਵਾਤੋ ਹੋਯ
ਤੋ ਪਾਣ ਤੇਨੇ ਹਤਕਾਚਾ ਸ਼ਾਨ ਜੇਵੋ ਜਾਣਵੋ. ਜੇਮ
ਹਤਕਾਚਾ ਸ਼ਾਨਨੀ ਲਾਣ ਜੇਨੇ ਅਤੇ ਤੇਨੇ ਪਾਣ ਹਤਕਵਾ
ਹਾਲੇ; ਤੇਮ ਜੇਨੇ ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਭਗਵਾਨਨਾ ਭਕਤਨੋ
ਅਵਗੁਣ ਆਵਾਂ ਹੋਯ ਤੇ ਸਾਥੇ ਜੇ ਛੇਤ ਰਾਖੇ ਅਥਵਾ
ਤੇਨੀ ਵਾਤ ਸਾਂਭਣੇ, ਤੋ ਤੇ ਛੇਤਨੋ ਕਰਨਾਰੋ ਨੇ
ਵਾਤਨੋ ਸਾਂਭਣਨਾਰੋ ਪਾਣ ਵਿਮੁਖ ਸਰਖੋ ਥਾਧ. ਅਨੇ
ਵਣੀ ਜੇਮ ਕਥਾਰੋਗ ਥਥੋ ਹੋਯ ਤੇ ਕੋਈ ਓਖਧੇ ਕਰੀਨੇ
ਮਟੇ ਜ ਨਹੀਂ, ਤੇਮ ਜੇਨੇ ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਭਗਵਾਨਨਾ
ਭਕਤਨੋ ਅਵਗੁਣ ਆਵਾਂ ਹੋਯ ਤੇਨਾ ਵਿਵਹਮਾਂਥੀ
ਕਥਾਰੇਧ ਆਸੂਰੀ ਮਤਿ ਟਣੇ ਨਹੀਂ. ਅਨੇ ਅਜਾਂਤ

બ્રહ્મહત્યા કરી હોય ને અનંત બાળહત્યા કરી હોય
ને અનંત સ્ત્રીહત્યા કરી હોય ને અનંત ગૌહત્યા
કરી હોય ને અનંત ગુરુસ્ત્રીનો સંગ કર્યો હોય
તેનો પણ કોઈ કાળે છૂટકો થાય ને શાસ્ત્રમાં તે
પાપ છૂટયાના ઉપાય પણ કહ્યા છે, પણ ભગવાન
ને ભગવાનના ભક્તના અવગુણ લેવાવાળાને કોઈ
શાસ્ત્રમાં એ પાપ છૂટયાનો ઉપાય કહ્યો નથી. અને
જેર ખાય અથવા સમુદ્રમાં પડે અથવા પર્વતથી પડે
અથવા કોઈ રાક્ષસ મળે ને ખાઈ જાય તો એક જ
વાર મરવું પડે, અને જે ભગવાન ને ભગવાનના
ભક્તનો દ્રોહી હોય તેને તો અનંત કોટિ કલ્ય સુધી
મરવું પડે ને અવતરવું પડે. અને વળી ગમે તેવો
શરીરમાં રોગ થયો હોય ને તેણે કરીને શરીર પડે
અથવા કોઈ શત્રુ મળે ને શરીરનો નાશ કરી નાંખે
પણ જીવનો નાશ થતો નથી; અને ભગવાન ને

ભગવાનના ભક્તનો દ્રોહ કર્યાથી તો જીવનો પણ
નાશ થઈ જાય છે.”

૩૮. ગાટડા મદ્ય - ૨૭ : મલિન વાસના ન રહે ત્યારે મોટા રાજુ થાય, તેનું

પછી શ્રીજમહારાજ બોલ્યા જે, “અને
વળી અમે વિચારીને જોયું જે, જે અતિશય ત્યાગ
રાખે અથવા દયા રાખે તેથી ભગવાનની ભક્તિ
થાય નહીં; ત્યારે ઉપાસનાનો ભંગ થાય છે. અને
પૂર્વે જે જે અતિશય ત્યાગી થયા છે તેના માર્ગમાં
ઉપાસનાનો નાશ થઈ ગયો છે. માટે અમે એમ
વિચારીને પરમેશ્વરની ઉપાસના રહેવા સારુ ત્યાગનો
પક્ષ મોળો કરીને ભગવાનનાં મંદિર કરાવ્યાં છે. તેમાં
જો થોડો ત્યાગ રહેશે તો પણ ઉપાસના રહેશે, તો તેણે
કરીને ઘણાક જીવનાં કલ્યાણ થશે.”

૩૬. ગાડા મદ્ય પ્રકરણ ૭ : દરિદ્રીનું

પછી મુક્તાનંદ સ્વામીએ શ્રીજમહારાજને પ્રશ્ન પૂછ્યો જે, “ભગવાનનો ભક્ત હોય તેના મનમાં તો એમ હોય જે, ભગવાનના ભજનમાં અંતરાય કરે એવો એકે સ્વભાવ રાખવો નથી, તોય પણ અયોગ્ય સ્વભાવ રહી જાય તેનું શું કારણ છે ?” પછી શ્રીજમહારાજ બોલ્યા જે, “જેને વૈરાગ્યની દુર્બળતા હોય તેને ટાળ્યાની શ્રદ્ધા હોય તોય સ્વભાવ ટળે નહીં. જેમ દરિદ્રી હોય તે ઘણાં સારાં સારાં ભોજન ને સારાં સારાં વસ્ત્રને ઈચ્છે પણ તે ક્યાંથી મળે ? તેમ વૈરાગ્યહીન હોય તેના હૃદયમાં ઈચ્છા તો હોય પણ સાધુતાના ગુણ આવવા ઘણા દુર્લભ છે.”

પછી વળી મુક્તાનંદ સ્વામીએ પૂછ્યું જે,

“જેને વૈરાગ્ય ન હોય તે શો ઉપાય કરે ત્યારે વિકાર ટળે ?” પછી શ્રીજમહારાજ બોલ્યા જે, “વૈરાગ્યહીન હોય તે તો કોઈ મોટા સંત હોય તેની અતિશય સેવા કરે અને પરમેશ્વરની આજ્ઞામાં જેમ કહે તેમ મંજ્યો રહે. પછી પરમેશ્વર તેને કૃપાદાસ્થિએ કરીને જુએ જે, ‘આ બીચારો વૈરાગ્યરહિત છે, તેને કામ-કોધાદિક બહુ પીડિ છે, માટે એના એ સર્વ વિકાર ટળો;’ તો તત્કાળ ટળી જાય અને સાધને કરીને તો બહુકાળ મહેનત કરતાં કરતાં આ જન્મે ટળે અથવા બીજે જન્મે ટળે. અને તરત જે વિકારમાત્ર ટળે તે તો પરમેશ્વરની કૃપાએ કરીને ટળે.”

૪૦. ગાડા મદ્ય પ્રકરણ ૨૨ : બે સેનાનું, નરનારાયણ પદ્મરાવ્યાનું

ત્યારે શ્રીજમહારાજ સાધુ પ્રત્યે બોલ્યા જે, “એક વાર્તા કરીએ તે સાંભળો જે, જેમ બે

સેના હોય ને તે પરસ્પર લડવાને તૈયાર થઈ હોય
ને બેયનાં નિશાન સામસામાં રોઘ્યાં હોય; પછી
બેયના મનમાં એમ હોય જે, ‘આપણું નિશાન છે
તે એના નિશાનને ઠેકાણે માંડીએ ને એનું નિશાન
લઈ લઈએ.’ પણ એવો વિચાર નથી થતો જે,
‘એના નિશાન લગ્ની જઈશું તેમાં તો કેટલાકનાં
માથાં પડશે ને લોહીની નદી ચાલશે.’ તેનો તો
એને ભય નથી; કાં જે, શૂરવીર હોય તેને મરવાની
બીક હોય નહીં. અને જે કાયર છે તે તો ભાગ્યાના
હજારો વિચાર કરે છે અને એમ પણ વિચાર કરે
છે જે, ‘આપણી ફોજ જતશે તો કોઈકનું ધન,
હથિયાર હશે તે લૂંટી લઈશું.’ અને તે બેય રાજાના
જે શૂરવીર છે તેને તો મરવાનો પણ ભય નથી ને
લુંટવાનો પણ લોભ નથી; પણ તેનું નિશાન લેવું ને

પોતાની જત કરવી એવો જ એક સંકલ્ય છે. એ
તો દષ્ટાંત છે, એનું સિદ્ધાંત તો એ છે જે, નિશાનને
ઠેકાણે તો ભગવાનનું ધામ છે અને રાજાના
શૂરવીરને ઠેકાણે તો ભગવાનના દદ્દ ભક્ત છે, તેને
તો આ સંસારને વિષે માન થાઓ અથવા અપમાન
થાઓ, દેહને સુખ થાઓ અથવા દુઃખ થાઓ, શરીર
રોગી રહો અથવા નીરોગી રહો, દેહ જીવો અથવા
મરો, પણ એને કોઈ જાતનો હૈયામાં ઘાટ નથી જે,
'આપણે આટલું દુઃખ થશે કે આપણે આટલું સુખ
થશે.' એ બેમાંથી કોઈ જાતનો હૈયામાં ઘાટ નથી. એ
ભક્તજનના હૈયામાં તો એ જ દદ નિશ્ચય છે જે, 'આ
દેહે કરીને ભગવાનના ધામમાં નિવાસ કરવો છે પણ
વચમાં ક્યાંય લોભાવું નથી.'

૪૧. પંચાળ પ્રકરણ ૧ : બુદ્ધિવાળાનું, વિચારને પામ્યાનું

પછી શ્રીજમહારાજ બોલ્યા જે, “જે મુમુક્ષુ હોય તે પોતાના હદ્યમાં એમ વિચારે જે, ‘જેટલું મારે ભગવાનથી છેટું થશે તેટલું દુઃખ થશે અને મહાદુખિયો થઈશ. અને થોડેક ભગવાનને સંબંધે કરીને એવું સુખ થાય છે, માટે મારે ભગવાનનો સંબંધ અતિશય રાખવો છે અને હું અતિ સંબંધ રાખીશ તો મારે ઉત્કૃષ્ટ સુખની પ્રાપ્તિ થશે.’ એમ વિચારીને અને ભગવાનના સુખનો લોભ રાખીને જેમ ભગવાનનો સંબંધ અતિશય રહે તેમ ઉપાય કરે, તેને બુદ્ધિવાન કહીએ. અને પશુના સુખથી મનુષ્યમાં અધિક સુખ છે ને તે કરતાં રાજાનું સુખ અધિક છે ને તેથી દેવતાનું સુખ અધિક છે ને તેથી ઈન્દ્રનું અધિક છે ને તેથી બૃહસ્પતિનું ને તેથી

બ્રહ્માનું ને તેથી વૈકુંઠલોકનું ને તેથી ગોલોકનું સુખ
તે અધિક છે અને તેથી ભગવાનના અક્ષરધામનું
સુખ અતિ અધિક છે.”

૪૨. ગાડા મદ્ય પ્રકરણ ૪૭ : પાતાળ સુધી પૃથ્વી ફાટ્યાનું

પછી શ્રીજમહારાજ બોલ્યા છે, “આ સભા
તો જેવી બદરિકાશમમાં તથા શેતદીપમાં હોય
તેવી છે, તેમાં બેસીને જ્યારે મલિન વાસના ન
ટળી ત્યારે બીજું ટાજ્યાનું ઠેકાણું ક્યાં મળશે ? અને
પંચવિષય છે તે તો પૂર્વ દેવ-મનુષ્યાદિકને વિષે
અનંત દેહે કરીને આપણે જીવે ભોગવ્યા છે તો પણ
હજી લગણ એ વિષયની તૃપ્તિ થઈ નથી; તો હવે
ભગવાનના ભક્ત થઈને વર્ષ કે બે વર્ષ કે પાંચ વર્ષ
વિષય ભોગવીને પૂર્ણ થવાશે નહીં. જેમ પાતાળ

સુધી પૃથ્વી ફાટી હોય તેને પાણીએ કરીને ભરવા
 માંડીએ તે ક્યારેય ભરાય નહીં, તેમ ઈન્દ્રિયો છે તેને
 ક્યારેય વિષય થકી તુપ્તિ થઈ નથી ને થશે પણ નહીં.
 માટે હવે તો વિષયની આસક્તિને ત્યાગ કરીને અને
 સાધુ જેમ વઠીને કહે તેમ ગુણ લેવો પણ અવગુણ
 લેવો નહીં. તે મુક્તાનંદ સ્વામીના કીર્તનમાં કહ્યું
 છે જે, ‘શૂળી ઉપર શયન કરાવે તોય સાધુને
 સંગે રહીએ રે.’ માટે આવો અવસર પાભીને તો
 અશુભ વાસના ટાળીને જ મરવું પણ અશુભ
 વાસના સોતા મરવું નહીં; અને, ‘આ દેહમાંથી
 નીસરીને નારદ, સનકાદિક, શુક્ર જેવા બ્રહ્મરૂપ
 થઈને ભગવાનની ભક્તિ કરવી છે,’ એવી વાસના
 રાખવી.”

૪૩. ગાડા પ્રથમ પ્રકરણ ૧૮ :

વિષયખંડનનું, હવેલીનું

“અને પંચ ઈન્દ્રિયો દ્વારે જીવ જે આહાર કરે છે તે આહાર જો શુદ્ધ કરશે તો અંતઃકરણ શુદ્ધ થાશે, અને અંતઃકરણ શુદ્ધ થાશે તો અખંડ ભગવાનની સ્મૃતિ રહેશે. અને જો પંચ ઈન્દ્રિયોના આહારમાંથી એક ઈન્દ્રિયનો આહાર મળિન થાય છે તો અંતઃકરણ પણ મળિન થઈ જાય છે. માટે ભગવાનના ભક્તને ભગવાનના ભજનને વિષે જે કોઈ વિક્ષેપ થઈ આવે છે તેનું કારણ તો પંચ ઈન્દ્રિયોના વિષય જ છે પણ અંતઃકરણ નથી.

અને આ જીવ છે તે જેવી સોબત કરે છે તેવું એનું અંતઃકરણ થાય છે; તે જ્યારે એ જીવ વિષયી જીવની સભામાં બેઠો હોય અને તે જ્યા પણ સુંદર સાત માળની હવેલી હોય, તે હવેલીને

વિષે કાચના તકતા સુંદર જડ્યા હોય અને સુંદર બિધાનાં કર્યા હોય, તેમાં નાના પ્રકારનાં આભૂષણ તથા વસ્ત્રને પહેરીને વિષયી જન બેઠા હોય અને દારુના શીશા લઈને પરસ્પર પાતા હોય અને કેટલાક તો દારુના શીશા ભરેલા પડ્યા હોય અને વેશ્યાઓ થેઈથેઈકાર કરી રહી હોય અને નાના પ્રકારનાં વાળિંત્ર વાજતાં હોય, તે સભામાં જઈને જે જન બેસે તે સમે તેનું અંતઃકરણ બીજુ જાતનું થઈ જાય છે. અને તૃણાની ઝૂંપડી હોય ને તેમાં ફાટેલ ગોદડીવાળા પરમહંસની સભા બેઠી હોય અને ધર્મ, જ્ઞાન, વैરાગ્ય ને ભક્તિ સહવર્તમાન ભગવદ્વાર્તા થাতી હોય, તે સભામાં જઈને જે જન બેસે ત્યારે તે સમે તેનું અંતઃકરણ બીજુ રીતનું થાય છે. માટે સત્સંગ અને કુસંગને યોગે કરીને જેવું અંતઃકરણ થાય છે તેને જો વિચારીને જુઅે તો

જાણ્યામાં આવે છે અને ગબરગંડને તો કાંઈ ખબર
પડતી નથી.”

**૪૪. ગાટડા પ્રથમ પ્રકરણ ૨૦ : અજ્ઞાનીનું,
પોતાના સ્વરૂપને જોવાનું**

પદ્ધી સ્વામી શ્રીસહજનંદજી મહારાજ બોલ્યા જે, “સાંભળો, સર્વને એક પ્રશ્ન પૂછીએ છીએ.” ત્યારે સર્વ હરિભક્તે હાથ જોડીને કહ્યું જે, “પૂછો.” ત્યારે શ્રીજમહારાજ બોલ્યા જે, “અજ્ઞાનીમાં અતિશય અજ્ઞાની તે કોણ છે ?” પદ્ધી તો સર્વ વિચારી રહ્યા પણ ઉત્તર કરી શક્યા નહીં. પદ્ધી શ્રીજમહારાજ બોલ્યા જે, “લ્યો, અમે જ ઉત્તર કરીએ.” ત્યારે સર્વેએ રાજી થઈને કહ્યું જે, “હું મહારાજ ! તમથી જ યથાર્થ ઉત્તર થશો, માટે કહો.” પદ્ધી શ્રીજમહારાજ બોલ્યા જે, “આ

દેહમાં રહેનારો જે જીવ છે તે રૂપને જુએ છે અને કુરૂપને જુએ છે તથા બાળ, યૌવન અને વૃદ્ધપણાને જુએ છે, એવા અનંત પદાર્થને જુએ છે, પણ જોનારો પોતે પોતાને જોતો નથી અને કેવળ બાધ્યાદિષ્ટાએ કરીને પદાર્થને જોયા કરે છે પણ પોતે પોતાને નથી જોતો તે જ અજ્ઞાનીમાં અતિશય અજ્ઞાની છે. અને જેમ નેત્રો કરીને અનંત પ્રકારના રૂપના સ્વાદને લે છે તેમ જ શ્રોત્ર, ત્વક, રસના, ઘ્રાણ ઈત્યાદિક સર્વ ઈન્દ્રિયોએ કરીને વિષયસુખને ભોગવે છે ને જાણે છે, પણ પોતે પોતાના સુખને ભોગવતો નથી ને પોતે પોતાના રૂપને જાણતો નથી, એ જ સર્વ અજ્ઞાનીમાં અતિશય અજ્ઞાની છે અને એ જ ધેલામાં અતિશય ધેલો છે અને એ જ મૂર્ખમાં અતિશય મૂર્ખ છે અને એ જ સર્વ નીચમાં અતિશય નીચ છે.”

૪૫. ગાઠડા પ્રથમ પ્રકરણ ૨૨ : સ્મૃતિ વિના ગાયું તે ન ગાયા જેવું, એકડાનું

પછી શ્રીજમહારાજ બોલ્યા જે, “મૃદંગ,
સારંગી, સરોદા, તાલ ઈત્યાદિક વાદિત્ર વજાડીને
કીર્તન ગાવવાં તેને વિષે જો ભગવાનની સ્મૃતિ
ન રહે તો એ ગાયું તે ન ગાયા જેવું છે.
અને ભગવાનને વિસારીને તો જગતમાં કેટલાક
જવ ગાય છે તથા વાદિત્ર વજાડે છે પણ તેણે
કરીને તેના મનમાં શાંતિ આવતી નથી. તે માટે
ભગવાનનાં કીર્તન ગાવવાં તથા નામરટન કરવું
તથા નારાયણધૂન્ય કરવી ઈત્યાદિક જે જે કરવું તે
ભગવાનની મૂર્તિને સંભારીને જ કરવું. અને ભજન
કરવા બેસે ત્યારે તો ભગવાનને વિષે વૃત્તિ રાખે
અને જ્યારે ભજનમાંથી ઉઠીને બીજી કિયાને કરે

त्यारे जो भगवानमां वृत्ति न राखे तो तेनी वृत्ति भजनमां बेसे त्यारे पण भगवानना स्वरूपमां स्थिर थाय नहीं. माटे हालतां, चालतां, खातां, पीतां सर्व कियाने विषे भगवानना स्वरूपमां वृत्ति राखवानो अभ्यास करवो, तो तेने भजनमां बेसे त्यारे भगवानमां वृत्ति स्थिर थाय. अने जेने भगवानमां वृत्ति रहेवा लागे तेने तो कामकाज करते पण रहे; अने जेने गाफ़लाई होय तेने तो भजनमां बेसे त्यारे पण भगवानमां वृत्ति न रहे. ते माटे सावधान थઈने भगवानना स्वरूपमां वृत्ति राखवानो अभ्यास भगवानना भक्तने करवो.”

● ● ●

પ.પૂ. મહિતસ્થામી મહારાજનાં પ્રેરણાવચનો

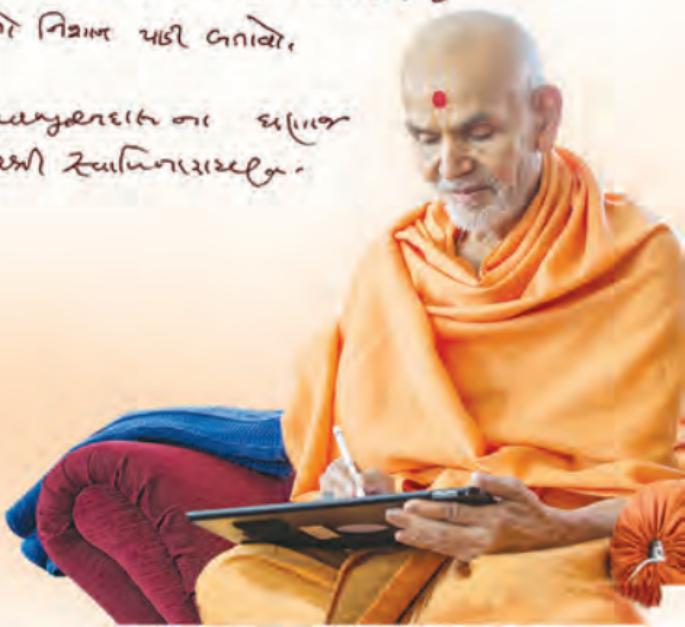
ઓડિ બાય જાણ બણે જાણી રહેતે
કુખ્યપાઠ કરતા દર્શાવે તો તાત્કાલ વાપરી જાય
અને બોલી ઉંઠે, "વાધુ, વાધુ, જાળાજા છે તો બદ્ધાને?"

તો કુખ્યપાઠનું સાચાનું લખાનો રહ્યાંથી છે
એટલે કોડાની ઉાણી કૃષ્ણબાય, ગાંગ વાળી
કુખ્યપુણી અન્ધાં તો કોડ ગાયું કુણ.

ફર્મે દાખાંને દાખો લઈ રહી બાળદ્યુઢી
જી આપા હૈન્દું રહી રહ્યો છે, જાણ દાખો લઈ રહ્યું
રહ્યું 2(32).

મનાં રાખ્યાની ગેડાં દેખી જાવી કોઈનો,
સાધે જાણાની સાધે જીડિંગ છે, તાજી જાણાની કે
દેખે દારો ગો નિર્ભાન પાડો નાઓ.

સુધુકૃતિદાનદેવિતા વિદ્યા
હેઠાંદી નાણી જાણનારાસ્થા.

પ.પુ. પ્રમુખસ્વામી મહારાજનાં પ્રેરણાવચનો

સૌંદર્ય હારાના શુદ્ધિલો શુદ્ધિ, અનુભૂતિની
નોટ કરું કૃતિના વિનિયોગની નોટ કરું જીવની વિનિયોગની
અનુભૂતિની નોટ નાના વિનિયોગ નાના વિનિયોગની
નોટ નાના વિનિયોગની નોટ નાના વિનિયોગની

સુધીના વિનિયોગની નોટ
અનુભૂતિની નોટ નાના વિનિયોગની

200
1819-2019
॥વચ્છનામૃત॥
દ્વિશાબાદી મહોત્સવ

100
પ્રમુખસ્વામી મહારાજ
શતાબ્દી મહોત્સવ
1921-2021